

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική

Ο Ρόλος των Μεταναστών στην Ελληνική Αγορά Εργασίας

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ποθητή Αγάθου

Τριμελής εξεταστική επιτροπή:

Δέσποινα Παπαδοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, επιβλέπων

Δημήτριος Βενιέρης, Καθηγητής, μέλος

Ανδρέας Φερόνας, Επίκουρος Καθηγητής, μέλος

Συνολικός αριθμός Λέξεων: 15,614

Κόρινθος, Σεπτέμβριος 2017

©2017

Ποθητή Ηλία Αγάθου

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος, All Rights Reserved

Αφιέρωση

Στη Μητέρα μου.

Ευχαριστίες

Η διπλωματική αυτή εργασία εκπονήθηκε υπό την επίβλεψη της κυρίας Δέσποινας Παπαδοπούλου, στην οποία οφείλω ιδιαίτερες ευχαριστίες για την ανάθεσή της καθώς και την πολύτιμη βοήθειά της και καθοδήγηση. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, τον Σπύρο Παπαδόπουλο, τους φίλους και συνεργάτες μου για την πολύτιμη στήριξή τους και αγάπη όλα αυτά τα χρόνια.

Περίληψη

Η μετανάστευση (migration) αποτελεί μια περίπλοκη και σύνθετη διαδικασία σε παγκόσμιο επίπεδο και σίγουρα είτε οργανωμένη είτε όχι, δεν αποτελεί ένα καινούργιο κεφάλαιο στην ιστορία των ανθρώπινων κοινωνιών. Σε παγκόσμιο επίπεδο η μετανάστευση αλλάζει και διαμορφώνει τα δεδομένα της κοινωνίας και είναι άμεσα συνδεδεμένη με τον κοινωνικό αποκλεισμό και με φαινόμενα ρατσισμού και περιθωριοποίησης, με τα οποία έρχονται καθημερινά αντιμέτωποι οι μετανάστες. Η διαχείριση του φαινομένου της μετανάστευσης αντανακλά τις πολιτικές των χωρών υποδοχής, ενώ η ενσωμάτωση των μεταναστών στην χώρα υποδοχής αποτελεί ζήτημα διερεύνησης. Η ένταξη του μετανάστη στην αγορά εργασίας της χώρας υποδοχής θεωρείται ίσως ο κυριότερος παράγοντας κοινωνικής ένταξης.

Η πραγματικότητα όσον αφορά την Ελλάδα είναι ότι τα τελευταία χρόνια δέχεται ένα μεγάλο αριθμό μεταναστών. Η Ελλάδα από χώρα αποστολής μεταναστών έχει καταστεί πλέον χώρα υποδοχής μεταναστευτικού δυναμικού. Οι οικονομικοί μετανάστες αποτελούν ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού που ζει στην χώρα και υποστηρίζει την ελληνική οικονομία.

Οι κύριες αιτίες της μεταναστευτικής εισροής στον ελλαδικό χώρο είναι η γεωγραφική της θέση, η συμμετοχή της στην Ε.Ε., η σχετικά χαλαρή πολιτική της απέναντι στους αλλοδαπούς, η παγκοσμιοποίηση καθώς και η πολιτική αστάθεια των χωρών της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής.

Η ελληνική οικονομία διέρχεται την τελευταία δεκαετία μια έντονη περίοδο κρίσης. Με την παρουσία σημαντικού αριθμού μεταναστών στη χώρα η κοινή γνώμη δυσανασχετεί και φαίνεται να υπερισχύει η άποψη σύμφωνα με την οποία η απασχόληση μεταναστών αφαιρεί από τους ημεδαπούς δυνατότητες εξεύρεσης θέσεων εργασίας, κάτι το οποίο όμως όπως θα δούμε και στη συνέχεια της εργασίας δεν ευσταθεί. Η ύπαρξη μεταναστευτικού δυναμικού συνιστά παράγοντα σταθεροποίησης του οικονομικού συστήματος της χώρας καθώς ταυτόχρονα αποτελούν σημείο τριβής για την πολιτική, τα εργασιακά θέματα και

την εικόνα των πόλεων. Οι εθνικότητες και το σύνολο των μεταναστών αρκούν για να χαρακτηριστεί η σύγχρονη ελληνική κοινωνία ως πολυπολιτισμική.

Abstract

Migration, whether organized or not, is not a new aspect in the history of human society but a phenomenon whose traces are lost in the depths of time. On a global level, migration is a new reality that has changed the circumstances of every society and is directly linked to social exclusion, racism and marginalization, which immigrants come face to face with. The management of the complex phenomenon of migration reflects the policies of the host countries and the integration of migrants in host societies is an important issue to be examined. The integration of the immigrant in the host country's labor market is perhaps the most important factor for social inclusion.

The reality for Greece is that in recent years it has been receiving a large number of immigrants. The Greece of emigration has now become a migratory host country, thus affecting the developments in our country at the end of the 20th century. Economic migrants are an important part of the population living in the country and support the Greek economy.

The cause of the migration inflow to Greece is its geographic position, its EU membership, the loose policy towards foreigners, the globalization and the political instability in North Africa and the Middle East.

The Greek economy has been, for the past decade, experiencing a period of intense crisis. In the presence of a significant number of immigrants entering the country over the last decade, public opinion is resentful and the prevailing opinion seems to be that the employment of immigrants deprives nationals from finding employment opportunities, something which, as we will see further in our assignment, is unfounded.

The existence of immigrant manpower and illegal employment are stabilizing factors of the economic system of the country. At the same time, they constitute a point of friction in politics, labor issues and the image of cities. The tribes and the number of immigrants may be sufficient to characterize the modern Greek society as multicultural.

Λέξεις Κλειδιά:

Μετανάστευση, Αγορά εργασίας, Συγκριτική έρευνα, Νομιμότητα, Παραοικονομία.

Key Words:

Immigration, Labor market, Comparative research, Legality, Black economy

Πίνακας Περιεχομένων

Αφιέρωση.....	iii
Ευχαριστίες	iv
Περίληψη	v
Πίνακας Περιεχομένων.....	ix
Ευρετήριο Σχημάτων	xiii
Πίνακας Συντομογραφιών	xiv
Εισαγωγή	1
1 Το φαινόμενο της μετανάστευσης	2
1.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός.....	2
1.2 Τύποι μετανάστευσης.....	4
1.3 Κατηγορίες μεταναστών	4
1.4 Κατηγορίες Αδειών Διαμονής.....	4
1.5 Απογραφή πληθυσμού 2011	5
1.6 Παράγοντες που οδηγούν στη μετανάστευση	7
1.7 Παράγοντες που καθιστούν την Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών	7
1.8 Προβλήματα μεταναστών.....	7
1.9 Αφομοίωση ή Ενσωμάτωση;	9
1.10 Κοινωνικοί μύθοι – Η μετανάστευση στην Ελλάδα	10
1.11 Οι νόμιμοι μετανάστες στην Ελλάδα	12
2 Ο ρόλος των μεταναστών στην ελληνική οικονομία.....	15
2.1 Παράγοντες που ευνοούν τους μετανάστες	15

2.2	Δημογραφία	15
2.3	Στατιστικοί πίνακες μεταναστών και Ελλήνων πριν και μετά την κρίση	17
2.4	Τα θετικά και τα αρνητικά της μετανάστευσης στην οικονομία της Ελλάδας.....	39
2.5	Ελληνική οικονομία και μετανάστες πριν και μετά την κρίση	44
2.6	Χαμηλά ποσοστά ανεργίας μεταναστών	49
2.7	Μετά-ανάλυση ευρημάτων	50
2.8	Μετανάστες και ασφάλιση	53
2.9	Μετανάστευση και διαπολιτισμική εκπαίδευση στην Ελλάδα.....	54
2.10	Ευρωπαϊκή πολιτική	57
3	Συνεντεύξεις εργοδοτών επιχειρήσεων και μελέτες Φορέων σχεδιασμού και υλοποίησης πολιτικών απασχόλησης	61
3.1	Έρευνα ΟΟΣΑ για την ανεργία στην Ελλάδα	61
3.2	Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ - Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης.....	65
3.3	ΟΑΕΔ- Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης	67
3.4	Πολιτική Απασχόλησης για τους μετανάστες.....	68
3.5	Ερωτηματολόγια	71
3.5.1	Ερωτηματολόγιο 1 ^ο	71
3.5.2	Ερωτηματολόγιο 2 ^ο	73
3.5.3	Ερωτηματολόγιο 3 ^ο	75
4	Γενικά συμπεράσματα και προτάσεις μεταναστευτικής πολιτικής.....	80
4.1	Συμπεράσματα – Προτάσεις βελτίωσης.....	80
5	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ– ΠΗΓΕΣ	85

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1: Χώρες προέλευσης εγκατασταθέντων στην Ελλάδα με ελληνική υπηκοότητα κατά το τελευταίο έτος πριν την Απογραφή.....	6
Πίνακας 2: Χώρες προέλευσης εγκατασταθέντων στην Ελλάδα με ξένη υπηκοότητα κατά το τελευταίο έτος πριν την Απογραφή.....	6
Πίνακας 3: Η διάρθρωση της μισθωτής απασχόλησης σε Ιδιωτικό και Δημόσιο Τομέα ανά φύλο κατά την περίοδο 2014	18
Πίνακας 4: Διάρθρωση της μισθωτής απασχόλησης στον Ιδιωτικό Τομέα ανά φύλο κατά την περίοδο 2014	18
Πίνακας 5: Διάρθρωση της μισθωτής απασχόλησης στον Δημόσιο Τομέα ανά φύλο κατά την περίοδο 2014.Πηγή Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ, Ε.Ε.Δ. 2014 (Δ' Τριμήνου) [ΕΛΣΤΑΤ, 2014].....	19
Πίνακας 6: Απογραφή ελληνικού πληθυσμού και μεταναστών κατά τα έτη 2011 και 2012	26
Πίνακας 7: Ποσοστιαία μεταβολή ΑΕΠ ανά έτος.....	26
Πίνακας 8: Στοιχεία ΑΕΠ κατά τα χρόνια της κρίσης	27
Πίνακας 9: Εξέλιξη δείκτη ανεργίας στην Ελλάδα	28
Πίνακας 10: Εξέλιξη αριθμού απασχολούμενων, παραγωγικού τομέα, γενικής κυβέρνησης και συνταξιούχων.....	28
Πίνακας 11: Εξέλιξη δείκτη μισθών πριν και μετά την κρίση	30
Πίνακας 12: Εισερχόμενοι μετανάστες κατά φύλο, ομάδες χωρών γέννησης και ομάδες ηλικιών – Έτος 2015 Πηγή: www.statistics.gr	31
Πίνακας 13: Άδειες διαμονής σε ισχύ στις 31.7.2016 Πηγή: Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, Ιούλιος 2016	32
Πίνακας 14: Αιτήσεις εισόδου που υποβλήθηκαν - Πηγή: Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, Ιούλιος 2016	33
Πίνακας 15: Αιτήσεις διαμονής που υποβλήθηκαν - Πηγή: Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, Ιούλιος 2016	34

Πίνακας 16: Άδειες εισόδου που εκδόθηκαν - Πηγή: Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, Ιούλιος 2016	35
Πίνακας 17: Άδειες διαμονής που εκδόθηκαν - Πηγή: Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, Ιούλιος 2016	36
Πίνακας 18: Σύγκριση συνόλων με Ιούνιο 2016 - Πηγή: Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, Ιούλιος 2016	37
Πίνακας 19 : Πίνακας μονολεκτικών απαντήσεων από Έλληνες [Μπάγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ. & Συμεωνάκη Μ., 2008]	49
Πίνακας 20 : Πίνακας μονολεκτικών απαντήσεων από μετανάστες [Μπάγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ. & Συμεωνάκη Μ., 2008]	49
Πίνακας 21: Τα ερευνητικά ερωτήματα των διαθέσιμων μελετών	51
Πίνακας 22: Στατιστικός Έλεγχος Ερευνητικών Υποθέσεων	52
Πίνακας 23: Ηλικιακή κατανομή ανά υπηκοότητα που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας.....	63
Πίνακας 24: Κατανομή ανά υπηκοότητα που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας στην ηλικία 18+	63

Ευρετήριο Σχημάτων

Σχήμα 1: Συμμετοχή των μεταναστών στην απασχόληση πριν την κρίση	20
Σχήμα 2: Συναλλαγές μεταναστών με Ελληνικές Τράπεζες συναρτήσει της καταγωγής τους	21
Σχήμα 3: Δαπάνες μεταναστών ανά είδος	22
Σχήμα 4: Συμμετοχή Μεταναστών στο ΑΕΠ της χώρας	22
Σχήμα 5: Τρόποι απασχόλησης μεταναστών	23
Σχήμα 6: Κλάδος απασχόλησης μεταναστών	23
Σχήμα 7: Ποσοστό μεταναστών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ ανά φύλλο πριν την κρίση	24
Σχήμα 8: Μείωση του αριθμού μεταναστών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ ανά φύλλο μετά την κρίση	25
Σχήμα 9: Οι κύριες προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει στο μέλλον η Ε.Ε.	38

Πίνακας Συντομογραφιών

Α.Ε.Π.	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΓΣΕΕ	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος
Ε.Ε.Δ.	Έρευνα Εργατικού Δυναμικού
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Π.Μ.	Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων
ΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
Ε.Σ.Υ.Ε.	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
Ι.Κ.Α.	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΙΝΕ	Ινστιτούτο Εργασίας
Ι.Ο.Β.Ε.	Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών
Κ.Υ.Α.	Κοινή Υπουργική Απόφαση
Ο.Α.Ε.Δ.	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
Σ.Ε.Π.Ε.	Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας

Εισαγωγή

Το αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι ο ρόλος των μεταναστών στην Ελληνική αγορά εργασίας. Η μετανάστευση ως ένα διαχρονικό και πολυδιάστατο φαινόμενο, απασχολεί κάθε πολιτική συζήτηση και κάθε κοινωνία. Όταν μιλάμε για μετανάστευση, εννοούμε την εκούσια ή ακούσια μετακίνηση ενός ή/και περισσότερων ανθρώπων, έχοντας πάντα τον ίδιο σκοπό: την αναζήτηση μιας καλύτερης τύχης. Στο πέρασμα του χρόνου πολλές θεωρίες έχουν διατυπωθεί και δυστυχώς, δεν είναι λίγες οι φορές που μετανάστες βρέθηκαν στο «στόχαστρο» ρατσιστικών συμπεριφορών, με αποτέλεσμα να περιθωριοποιούνται. Η αλήθεια όμως είναι ότι οι μετανάστες ζουν ανάμεσά μας, ακολουθούν τη πορεία τους, συμμετέχουν στην παραγωγικότητα, συμβάλλουν στην αύξηση των δημογραφικών δεικτών και ευνοούν θετικά τον οικονομικό ιστό της χώρας. Θα μπορούσε κανείς να ισχυρισθεί ότι το οικονομικό σύστημα της χώρας με την παρουσία των μεταναστών μελλοντικά κερδίζει σε σταθερότητα, αλλά δεν πρέπει όμως να παραγνωρισθεί το γεγονός της δυσκολίας της ένταξής τους. Το μεγάλο στοίχημα της πολιτείας, αλλά και του κάθε πολίτη χωριστά, είναι να συνειδητοποιήσουν την συμβολή και γιατί όχι την αναγκαιότητα των μεταναστών στην χώρα, ώστε να πραγματοποιηθεί μια ομαλή ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, προσφέροντας μια αρμονική συνύπαρξη.

Η υπόθεση της εργασίας είναι η θετική συμβολή των μεταναστών στην ελληνική αγορά εργασίας. Στο πρώτο κεφάλαιο, θα δούμε κάποια γενικά στοιχεία για τους μετανάστες, όπως είναι ο εννοιολογικός προσδιορισμός, αιτίες μετανάστευσης, τύποι, μορφές και κατηγορίες μεταναστών, έννοιες όπως η ενσωμάτωση, καθώς και τα προβλήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν στην χώρα υποδοχής. Στο επόμενο κεφάλαιο θα εξετάσουμε τη συμβολή των μεταναστών στον οικονομικό ιστό της χώρας. Εδώ, απαραίτητη προϋπόθεση θα αποτελέσουν οι συγκρίσεις χρονικών περιόδων: Συγκρίσεις πριν την κρίση και συγκρίσεις μετά την κρίση, εστιάζοντας κυρίως από το ξέσπασμα της κρίσης και μετά. Κύριο ερώτημα είναι ποιος είναι ο ρόλος των μεταναστών στην ελληνική αγορά. Θα μας απασχολήσουν επίσης επιμέρους σημαντικά ερωτήματα: κατά πόσο η κρίση βρίσκεται να επηρεάζει τους μετανάστες στο θέμα της εργασίας; Πόσο επηρεάζεται το ΑΕΠ από την

παρουσία τους και κατά πόσο επηρεάστηκαν και επηρεάζονται οι επαγγελματικοί κλάδοι; Ποιους επαγγελματικούς κλάδους καλύπτουν κυρίως οι μετανάστες; Επιπροσθέτως, όπως άλλωστε επιβεβαιώνουν και μελέτες, οι μετανάστες αποκτούν πολλά παιδιά. Κατά πόσο λοιπόν οι δημογραφικοί δείκτες έχουν επηρεαστεί και προς ποια κατεύθυνση; Στο τέλος του δεύτερου κεφαλαίου θα ακολουθήσουν στατιστικοί πίνακες.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, στο κεφάλαιο τρία, συμπληρωματικά των στατιστικών ερευνών, διεξάγεται σύντομη ποιοτική έρευνα (συνεντεύξεις) σε εργοδότες επιχειρήσεων, καθώς θα δούμε και μελέτες φορέων που σχεδιάζουν και εφαρμόζουν τις πολιτικές απασχόλησης, τόσο του γενικού πληθυσμού, όσο και κατά συνέπεια των μεταναστών.

Το τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνει γενικά συμπεράσματα και προτάσεις μεταναστευτικής πολιτικής.

1 Το φαινόμενο της μετανάστευσης

1.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός

Όταν αναφερόμαστε στον όρο μετανάστης εννοούμε το μέλος μιας κοινωνίας που εγκαταλείπει εκούσια τη χώρα του για να εγκατασταθεί σε μια περισσότερο ανεπτυγμένη οικονομικά χώρα. Αντίθετα, όταν αναφερόμαστε στον όρο πρόσφυγας, εννοούμε το μέλος εκείνο που εγκαταλείπει ακούσια τη χώρα του λόγω διώξεων, πολιτικών πεποιθήσεων κ.α., ώστε να αναζητήσει άσυλο σε κάποια άλλη χώρα που δεν αντιμετωπίζει αυτά τα προβλήματα. [Παπαδοπούλου Δ. , Μπάγκαβος Χ., 2003]. Ο όρος Μετανάστευση (Migration), αναφέρεται στην, για διάφορους λόγους, γεωγραφική μετακίνηση ανθρώπων είτε μεμονωμένα είτε κατά ομάδες. Ως μετανάστευση ορίζεται η μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου ή ενός συνόλου. Ως συνεχής ροή προσώπων από και προς μία περιοχή η μετανάστευση είναι μία από τις τρεις βασικές δημογραφικές διαδικασίες. Είναι η διαδικασία εκείνη που συνεπάγεται τη μηχανική (ή τεχνητή) ανανέωση και φθορά ενός πληθυσμού, σε αντίθεση με τις άλλες δύο διαδικασίες (γεννητικότητα θνησιμότητα), που έχουν σχέση με τη φυσική ανανέωση και τη φθορά ενός πληθυσμού. Η μετανάστευση διακρίνεται σε Νόμιμη και Παράνομη Μετανάστευση [Αγοραστάκης Γ., 2004]. Επειδή το μεγαλύτερο μέρος του μεταναστευτικού δυναμικού

βρίσκεται παράνομα στην Ελλάδα, είναι πολύ δύσκολη έως αδύνατη η συλλογή επίσημων στοιχείων που να προσδιορίζουν την εργασιακή εικόνα των μεταναστών. Είναι γεγονός ότι από τις έρευνες προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών στην Ελλάδα αποτελείται από νέους σε ηλικία, ιδίως άντρες, χωρίς κάποια ιδιαίτερη επαγγελματική εξειδίκευση, που απασχολούνται στον πρωτογενή και τριτογενή τομέα της οικονομίας, προσφέροντας μάλιστα υπηρεσίες με ιδιαίτερα ευνοϊκούς για τους εργοδότες όρους (ευέλικτη εργασιακή συμπεριφορά, χαμηλά ημερομίσθια). Δεν θα αποτελούσε υπερβολή εάν ισχυριζόμασταν πως πλέον η απασχόληση των παράνομων μεταναστών αποτελεί τον κανόνα σε παραοικονομικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται στον τομέα της γεωργίας-κτηνοτροφίας, της εξόρυξης, των κατασκευών, του θεάματος κ.α. Βρισκόμαστε λοιπόν μπροστά σε μια ανάγκη για λήψη μέτρων για την ουσιαστική αντιμετώπιση και περιορισμό της παραοικονομίας στη χώρα. Το παράνομο καθεστώς αποκλείει τις ομάδες των μεταναστών από θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, ενώ παράλληλα τους καθιστά ευάλωτους στην εκμετάλλευση.

Σύμφωνα με τους οικονομολόγους, μετανάστευση είναι η συνεχής προσπάθεια των ατόμων για βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου.

Η μετανάστευση χαρακτηρίστηκε ως μια από τις μεγάλες τεκτονικές πλάκες που αλλάζουν την κοινωνική ανθρωπογεωγραφία του πλανήτη. Η Ελλάδα από το 1990 σταδιακά μετατράπηκε από χώρα εξαγωγής Ελλήνων σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Μια μετάβαση κατά την οποία η Ελλάδα ήταν απροετοίμαστη, χωρίς προηγούμενες εμπειρίες και παρουσίασε αμυντική στάση απέναντι στους μετανάστες, δημιουργώντας προβλήματα και στην αρμονική συμβίωση (Μπάγκαβος 2010, σ. 19) [Μπάγκαβος Χ., (2010)].

Ας μην ξεχνάμε άλλωστε την Συμφωνία του Σένγκεν, γνωστή και ως Συνθήκη του Σένγκεν, καλείται η συμφωνία που υπεγράφη στις 14 Ιουνίου 1985 στην κωμόπολη Σένγκεν του Λουξεμβούργου ανάμεσα σε πέντε κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΚ) (Βέλγιο, Γερμανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο και Ολλανδία) και είχε ως στόχο την προοδευτική κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, την καθιέρωση της ελεύθερης κυκλοφορίας για όλα τα πρόσωπα, υπηκόους των κρατών που υπέγραψαν τη Συμφωνία, καθώς και την αστυνομική και δικαστική συνεργασία.

1.2 Τύποι μετανάστευσης

- Ατομική ή Ομαδική
- Προσωρινή ή Μόνιμη
- Εκούσια ή Αναγκαστική
- Εσωτερική ή Εξωτερική
- Ευρωπαϊκή ή Ενδοευρωπαϊκή
- Δημιουργική ή Υπερπόντια
- Προπολεμική ή Μεταπολεμική
- Νόμιμη ή Παράνομη [Παπαδοπούλου Δ. , Μπάγκαβος Χ., 2003]

1.3 Κατηγορίες μεταναστών

- Παλινοστούντες
- Πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ζουν σε άλλη χώρα της Ένωσης
- Στρατολογημένοι εργάτες (ο σκοπός ήταν κάθε μετανάστης να διαμένει στη χώρα υποδοχής για μικρά χρονικά διαστήματα, ώστε να μην δημιουργούνται οικογενειακές ρίζες)
- Πρόσφυγες και ζητούντες άσυλο
- Οι παράνομοι μετανάστες
- Ειδικοί μετανάστες
- Επενδυτές
- Μετανάστες φοιτητές [Πηγή <http://www.karamanou.gr>]

1.4 Κατηγορίες Αδειών Διαμονής

- Άδεια διαμονής για εργασία και επαγγελματικούς λόγους
- Άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς, εξαιρετικούς και άλλους λόγους
- Άδεια διαμονής για σπουδές, εθελοντική εργασία, έρευνα και επαγγελματική κατάρτιση
- Άδεια διαμονής για θύματα εμπορίας ανθρώπων και παράνομης διακίνησης μεταναστών
- Άδεια διαμονής για οικογενειακή επανένωση

- Άδεια διαμονής μακράς διάρκειας [Υπουργείο Εσωτερικών]

1.5 Απογραφή πληθυσμού 2011

Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 στην Ελλάδα, ο Μόνιμος πληθυσμός της χώρας ηλικίας ενός (1) έτους και άνω, ανέρχεται στα 10.712.409 άτομα, εκ των οποίων οι 5.249.971 είναι άντρες και 5.462.438 είναι γυναίκες. Τα 9.903,268 έχουν ελληνική υπηκοότητα, το 91,6% δηλαδή του πληθυσμού είναι Έλληνες, ποσοστό πολύ υψηλό που διαλύει τους φόβους περί αν απειλείται η ελληνικότητα της χώρα [ΕΘΝΟΣ, 14/7/2017]. Σύμφωνα με τελευταίες έρευνες, ο αριθμός των νόμιμων μεταναστών στην Ελλάδα, ξεπερνά τους 577,359, με πολυπληθέστερη κοινότητα μεταναστών την Αλβανική Κοινότητα που αποτελεί το 69% των νόμιμων μεταναστών στη χώρα μας με 401,402 [ΕΛΣΤΑΤ, 2014].

Γερμανία	32,4%
Λοιπές Χώρες	11,0%
Τουρκία	0,9%
Ρουμανία	1,1%
Ελβετία	1,4%
Ισπανία	1,6%
Βουλγαρία	1,6%
Αλβανία	1,6%
Σουηδία	2,0%
Κάτω Χώρες	2,4%
Βέλγιο	2,6%
Γαλλία	2,6%
Καναδάς	2,7%
Αυστραλία	3,2%
Ιταλία	4,3%
Κύπρος	5,2%
Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής	9,1%

Ηνωμένο Βασίλειο	14,4%
------------------	-------

Πίνακας 1: Χώρες προέλευσης εγκατασταθέντων στην Ελλάδα με ελληνική υπηκοότητα κατά το τελευταίο έτος πριν την Απογραφή

Αλβανία	22,2%
Λοιπές Χώρες	17,9%
Πολωνία	0,9
Γαλλία	1,1%
Ιταλία	1,2%
Ρωσική Ομοσπονδία	1,3%
Ινδία	1,4%
Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής	1,8%
Μπαγκλαντές	1,8%
Γεωργία	1,8%
Αίγυπτος	2,6%
Γερμανία	2,9%
Ηνωμένο Βασίλειο	3,0%
Κύπρος	3,7%
Αφγανιστάν	6,3%
Πακιστάν	6,4%
Ρουμανία	7,4%
Βουλγαρία	16,1%

Πίνακας 2: Χώρες προέλευσης εγκατασταθέντων στην Ελλάδα με ξένη υπηκοότητα κατά το τελευταίο έτος πριν την Απογραφή

1.6 Παράγοντες που οδηγούν στη μετανάστευση

- Η αναζήτηση καλύτερης τύχης και καλύτερες συνθήκες ζωής
- Η έλλειψη εργασίας
- Οικονομικοί λόγοι
- Κοινωνικοί λόγοι, όπως λ.χ. η δημιουργία οικογένειας
- Πολιτικοί λόγοι
- Θρησκευτικοί λόγοι
- Φυσικές καταστροφές
- Η περιορισμένη καλλιεργήσιμη γη και λιγότερα αγαθά προς κατανάλωση
- Η αύξηση των αναγκών
- Η υγεία
- Η παιδεία
- Η πρόοδος της επιστήμης και της τεχνολογίας [Πηγή: http://europa.eu/legislation-summaries/other/c10611_el.html]

1.7 Παράγοντες που καθιστούν την Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών

- Η γεωγραφική της θέση
- Η μορφολογία του εδάφους
- Η αδυναμία ουσιαστικού ελέγχου των συνόρων
- Αποτελεί ενδιάμεσο σταθμό για μελλοντική μετακίνησή τους σε κάποια άλλη περισσότερο προηγμένη οικονομικά ευρωπαϊκή χώρα.
- Η παραοικονομία
- Η χειρωνακτική και αγροτική εργασία [Πηγή http://europa.eu/legislation-summaries/other/c10611_el.html]

1.8 Προβλήματα μεταναστών

- Δυσκολία νομιμοποίησης
- Δυσκολία εύρεσης εργασίας
- Κοινωνικός αποκλεισμός
- Κωλυσιεργία ενσωμάτωσης

- Η εκπαίδευση της γλώσσας
- Η εύρεση κατοικίας
- Οι μεταφορές
- Οι υπηρεσίες υγείας [Πηγή http://europa.eu/legislation-summaries/other/c10611_el.html]

1.9 Αφομοίωση ή Ενσωμάτωση;

Το 2012 δεν υπήρξαν αξιοσημείωτες αλλαγές στην πολιτική αναφορικά με τα θέματα της νόμιμης μετανάστευσης. Εμφανής είναι η προσπάθεια από την πλευρά των αρμόδιων υπουργείων να απλοποιηθούν και να επιταχυνθούν οι διαδικασίες έκδοσης και ανανέωσης των αδειών διαμονής, ενώ προς το τέλος του χρόνου, μεγάλη συζήτηση έγινε σχετικά με τις προθέσεις της κυβέρνησης να χορηγήσει άδεια διαμονής σε αλλοδαπούς επενδυτές. Η συνεισφορά των μεταναστών επιχειρηματιών δεν περιορίζεται στη δημιουργία θέσεων εργασίας, αλλά και στην συνολική οικονομική ανάπτυξη της χώρας υποδοχής. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η συνεισφορά της Ε.Ε. θα μπορούσε να είναι υψηλότερη, εάν οι μετανάστες επιχειρηματίες που εργάζονται στην άτυπη οικονομία, λάμβαναν την στήριξη που απαιτείται για τη μετάβαση στην επίσημη οικονομία [Εργαστήριο Μελέτης της Μετανάστευσης και Διασποράς Ε.Μ.ΜΕ.ΔΙΑ, 2013]. Τα βασικά προβλήματα των μεταναστών για την ενσωμάτωσή τους με ιεραρχική σειρά είναι η άδεια παραμονής και η νομιμοποίηση. Ακολουθούν η εύρεση εργασίας και τα οικονομικά προβλήματα, ο ρατσισμός και η διακριτική μεταχείριση [Παπαδοπούλου Β. Δέσποινα, 2003-2005]. Οι μετανάστες μέσα από την συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας συμμετέχουν ενεργά σε μια εξελιγμένη και αναπτυγμένη κοινωνία. Αυτή η συμμετοχή άλλωστε είναι το βασικό κίνητρο μετανάστευσης και εγκατάστασής τους στην Ελλάδα. Αυτή είναι η βάση της μεταναστευτικής στρατηγικής. Το 2005 η Επιτροπή δημοσίευσε μια πράσινη βίβλο που αφορούσε τη διαχείριση των οικονομικών μεταναστεύσεων και ότι τα μέτρα εισδοχής θα πρέπει να συνοδεύονται από ισχυρές πολιτικές ένταξης. Για να μπορέσουν να συμμετάσχουν στην κοινωνία υποδοχής, θα πρέπει να αποβάλουν μέρος των συνηθειών και αξιών της προηγούμενης κοινωνίας και να υιοθετήσουν μέρος των αξιών της καινούργιας κοινωνίας υποδοχής. Όσο πιο πετυχημένα πραγματοποιηθεί η διαδικασία αυτή, τόσο πιο επιτυχής θα είναι και η ενσωμάτωση. Όσον αφορά την απασχόληση ο τίτλος διαμονής τους βοήθησε να βρουν δουλειά. Αντίθετα, η έλλειψη κάποιου νομιμοποιητικού εγγράφου δυσχεράνει την ανεύρεση εργασίας. Ως προς το εάν τους αρέσει που ζουν στην Ελλάδα, το αποτέλεσμα φανερώνει μία συντριπτική πλειοψηφία με θετική απάντηση καθώς στην κρίσιμη ερώτηση εάν σκέφτονται να εγκατασταθούν μόνιμα στην Ελλάδα, οι απαντήσεις είναι ακόμα πιο θετικές, [Παπαδοπούλου Β. Δέσποινα].

Η αφομοίωση σχετίζεται με τη διαδικασία ενσωμάτωσης ανθρώπων με επιφανειακό τρόπο (Ζαϊμάκης, 2002:150). Με την πολιτική αυτή οι μετανάστες εγκαταλείπουν τις δικές τους ιδιαίτερες γλωσσικές, θρησκευτικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες και στάσεις και καλούνται να αποδεχτούν τρόπους και συμπεριφορές που η κυρίαρχη ομάδα υιοθετεί με στόχο την αφομοίωση τους (Ζαϊμάκης, 2002:150). Όπως αναφέρει και ο Ray Honeygord η αφομοίωση θεωρείται η διαδικασία κατά την οποία οι εθνικές μειονότητες είναι αναγκασμένες λιγότερο ή περισσότερο, να εγκαταλείψουν τους αρχικούς τους πολιτισμούς και να προσλάβουν τον πολιτισμό της χώρας στην οποία έχουν μεταναστεύσει.

Αντίθετα η κοινωνική ενσωμάτωση επιτρέπει την πολιτισμική ιδιαιτερότητα μέσα σε ορισμένα πλαίσια, με όρους τους οποίους θέτει η κυρίαρχη ομάδα (Ζαϊμάκης, 2002:150).

Στην προσέγγιση αυτή, εντοπίζονται δημοκρατικά στοιχεία, δεν αδιαφορεί για την μειονοτική ομάδα, αλλά δεν είναι διατεθειμένη να ακολουθήσει ένα πρόγραμμα που θα επιφέρει ριζικές αλλαγές. Η κυρίαρχη ομάδα διατηρεί τη θέση ισχύος και τις περισσότερες φορές λειτουργεί ως ένας μηχανισμός προσαρμογής της κυριαρχούμενη ομάδας στις αξίες και τα ιδεώδη της κυρίαρχης (Ζαϊμάκης, 2002:151).

Η κοινωνική ένταξη είναι μια προσπάθεια για τη δημιουργία μιας αρμονικής, ειρηνικής κοινωνίας που συμπεριλαμβάνει όλα τα μέλη της (Unites Nations, Economic and Social Council, 2005:14).

1.10 Κοινωνικοί μύθοι – Η μετανάστευση στην Ελλάδα

Το μεταναστευτικό φαινόμενο καταλαμβάνει κεντρική θέση στη δημόσια συζήτηση. Τις περισσότερες φορές όμως στη συζήτηση αυτή επικρατούν στρεβλές αντιλήψεις, πράγμα που καθιστά ακόμα πιο δύσκολη τη νηφάλια αντιμετώπιση του φαινομένου [Παπαστεργίου Β., Τάκου Ε., 2013]. Ακολουθούν κάποιοι κοινωνικοί μύθοι:

1. «Δεν χωράνε άλλοι»
2. «Είναι όλοι λαθρομετανάστες»

3. «Το καινούργιο μειονοτικό ζήτημα»
4. «Οι μετανάστες καλοπερνάνε στην Ελλάδα – πρέπει να τους κάνουμε τη ζωή δύσκολή για να φύγουν»
5. «Οι μετανάστες αποτελούν υγειονομική βόμβα»

1.11 Οι νόμιμοι μετανάστες στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του Υπουργείου Οικονομικών τον Απρίλιο του 2016, ο αριθμός των μεταναστών που ζουν νόμιμα στη χώρα μας ανέρχεται στις 557.476

Πρόκειται για 290.044 άνδρες και 267.432 γυναίκες που είτε εργάζονται είτε τους έχει δοθεί άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς και άλλους λόγους είτε σπουδάζουν στην Ελλάδα.

Στην πλειονότητά τους οι νόμιμα διαμένοντες μετανάστες προέρχονται από: Αλβανία (387.023 άτομα), Ουκρανία (19.595), Γεωργία (18.334), Πακιστάν (16.578), Ινδία (14.357), Αίγυπτο (12.084), Φιλιππίνες (10.468), Μολδαβία (9.092), Μπαγκλαντές (6.301), Συρία (5.799), Κίνα (4.840), Σερβία (2.968).

Επίσης, στην Ελλάδα είναι σχετικά μεγάλος ο αριθμός μεταναστών από τη Νιγηρία (1.965), την Τουρκία (1.554), την ΠΓΔΜ (1.378), τη Λευκορωσία (1.348), το Καζακστάν (1.324), τον Λίβανο (1.167), το Ιράν (1.101), την Αιθιοπία (1.071), το Ουζμπεκιστάν (1.033), τη Σρι Λάνκα (974 άτομα), το Μαρόκο (877), το Ιράκ (832), την Ιορδανία (684), τη Βραζιλία (681) και την Γκάνα (613).

Ακολουθούν οι μετανάστες από τον Καναδά (463), Ταϊλάνδη (460), Δομινικανή Δημοκρατία (354), Αλγερία (346), Βοσνία-Ερζεγοβίνη (319), Παλαιστίνη (314), Αυστραλία (306), Κούβα (269), Ινδονησία και Νότια Αφρική (268), Κένυα (275), Λιβύη (235), Ιαπωνία (228), Κοσσυφοπέδιο (225), Νότια Κορέα (221), Ισραήλ (216), Κονγκό (191), Σουδάν (182), Κολομβία (179), Μεξικό (177), Αργεντινή (175), Σενεγάλη (173), Αφγανιστάν (171), Χιλή (156), Περού (142), Βενεζουέλα (131), Μαυροβούνιο και Σιέρα Λεόνε (125), Καμερούν (114), Τανζανία (107), Κροατία (106), Αζερμπαϊτζάν και Κιργιζία (101).

Αντιθέτως είναι μονοψήφιος ο αριθμός των μεταναστών που διαμένουν νόμιμα και οι οποίοι είναι υπήκοοι χωρών όπως οι Μπελίζε (9), Μπενίν (8), Λιβερία (7), Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Μογγολία, Μιανμάρ και Ομάν (από 6), Γουιάνα (5), Τζαμάικα, Αϊτή, Χονγκ Κονγκ, Μαλάουι και Μάλι (από 4), Λάος, Ναμίμπια, Τρινιντάντ και Τσαντ (από 3),

Άγιος Μαρίνος, Μπουρκίνα Φάσο, Τζιμπουτί (από 2), Ανατολικό Τιμόρ, Αντίγκουα και Μπαρμπούντα, Λαϊκή Δημοκρατία της Κορέας, Μπαρμπέντος, Μπαχάμες, Μποτσουάνα, Παπούα-Νέα Γουινέα, Σάντα Λουσία, Σομαλία, Σουαζιλάνδη, Σουρινάμ, Τατζικιστάν και Τόγκο (από 1),

Ευάριθμοι είναι και οι προερχόμενοι από Ουγκάντα (77), Ερυθραία (58), Νέα Ζηλανδία (57), Ισημερινό (56), Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό (55), Παραγουάη (45), Σαουδική Αραβία και Ζιμπάμπουε (από 34), Γουινέα και Μαλαισία (από 32), Μαδαγασκάρη (29), Τουρκμενιστάν (27), Ονδούρα (26), Μαυρίκιο, Ελ Σαλβαδόρ και Σιγκαπούρη (από 25), Ουρουγουάη (23), Νεπάλ (22), Νίγηρα (21), Νικαράγουα (20), Ακτή Ελεφαντοστού, Βολιβία και Ζάμπια (από 18), Υεμένη, Κουβέιτ, Μπαχρέιν, Παναμά και Πράσινο Ακρωτήριο (από 17), Ταϊβάν (16), Μαυριτανία, Κόστα Ρίκα και Σεϋχέλλες (από 15), Κατάρ (11), Μοζαμβίκη, Δομίνικα, Μπουρούντι, Γουατεμάλα και Ρουάντα (από 10).

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα επίσημα στοιχεία του υπουργείου Εσωτερικών, 65.138 αλλοδαποί έχουν αποκτήσει άδεια διαμονής για απασχόληση, 241.165 είναι μετανάστες οικογενειακής επανένωσης. Επίσης, υπάρχουν 2.208 αλλοδαποί που βρίσκονται στη χώρα μας για σπουδές, ενώ 248.965 είναι μετανάστες άλλων κατηγοριών.

Επί του συνόλου των νομίμως διαμενόντων μεταναστών, 131.152 έχουν άδεια διαμονής δεκαετούς διάρκειας. Άδεια διαμονής δεύτερης γενιάς έχουν αποκτήσει 36.097, άδεια επί μακρόν διαμένοντες έχουν 16.700 μετανάστες και άδεια αόριστης διάρκειας έχουν 24.747, ενώ άδεια μόνιμης διαμονής έχουν 12.641.

Οι εργαζόμενοι με άδεια εξαρτημένης εργασίας, παροχής υπηρεσιών ή έργου είναι 60.509 (σε αυτούς πρέπει να προστεθούν ακόμη 1.889 άτομα τα οποία περιλαμβάνονται στην κατηγορία «εξαρτημένη εργασία»).

Την ίδια ώρα, 841 αλλοδαποί είναι στελέχη και υπάλληλοι επιχειρήσεων, ενώ άλλοι 309 έχουν κατηγοριοποιηθεί στατιστικά ως «στελέχη εταιρειών εγκατεστημένων στην Ελλάδα (Ν. 4251/14)». Είναι αξιοσημείωτο ότι 1.078 έχουν μόνιμη άδεια διαμονής επενδυτή, ενώ ένας έχει άδεια για ανάπτυξη επενδυτικής δραστηριότητας (Ν. 3386/05, άρθρο 27). Είναι

αξιοσημείωτο επίσης ότι άδεια παραμονής για αθλητές-προπονητές έχουν 260 αλλοδαποί [Θεσσαλία Τηλεόραση, 2016].

Γεγονός είναι ότι το 2015 μπήκαν στην Ελλάδα 804.465 μετανάστες χρησιμοποιώντας πλαστό έγγραφο, ενώ πολλοί δεν είχαν καθόλου χαρτιά[40], καθώς οι πόλεμοι στη Συρία και το Ιράκ, οδήγησαν τις αιτήσεις ασύλου στον υψηλότερο αριθμό των τελευταίων είκοσι δύο (22) ετών [UNHCR, 26/3/2015].

2 Ο ρόλος των μεταναστών στην ελληνική οικονομία

2.1 Παράγοντες που ευνοούν τους μετανάστες

- Η απροθυμία (των Ελλήνων) αποδοχής χαμηλού μισθού
- Κάνουν δουλειές που οι Έλληνες απορρίπτουν

2.2 Δημογραφία

Στην Ελλάδα η συλλογή στατιστικών δεδομένων για τη μετανάστευση στηρίζεται σε κρατικούς φορείς, όπως η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας μέσω του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) και μέσω του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Ασφαλιστικά Ταμεία), το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, το Υπουργείο Εξωτερικών, το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, το Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, το Υπουργείο Εσωτερικών.

Στην πρόσφατη απογραφή του 2011, η ΕΛΣΤΑΤ απέγραψε 911.929 άτομα με ξένη υπηκοότητα. Σε σχέση με την απογραφή του 2001 ο αριθμός των ατόμων με ξένη υπηκοότητα αυξήθηκε κατά 149.738 (+19,6%). Το μεγαλύτερο ποσοστό 52,7% των αλλοδαπών που διέμεναν το 2011 στην Ελλάδα είχαν Αλβανική υπηκοότητα (57,5% το 2001), το 8,3% Βουλγαρική (4,6% το 2001), το 5,1% Ρουμάνικη (2,9% το 2001) και ακολουθεί με 3,7% η Πακιστανική (1,5% το 2001) και 3% η Γεωργιανή (3% το 2001).

Η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα στην Ε.Ε. της οποίας ο μισός και πλέον μεταναστευτικός πληθυσμός προέρχεται από μία και μόνο χώρα (Αλβανία).

Το 2011, ο συνολικός πληθυσμός της χώρας μειώνεται κατά 119.000 σε σχέση με το 2001. Χωρίς τους μετανάστες ο πληθυσμός θα είχε μειωθεί κατά 269.000.

Ο δείκτης γήρανσης για το σύνολο του πληθυσμού της χώρας, διαμορφώνεται βάσει των ηλικιακών πληθυσμιακών ομάδων το 2011 σε 134,4 (δηλαδή αναλογούν 134 άτομα άνω των 65 ετών για κάθε 100 άτομα ηλικίας από 0 έως 14 ετών). Ο αντίστοιχος δείκτης μόνο για τους Έλληνες είναι 146,5. Μέσα σε μια δεκαετία ο δείκτης αυτός χειροτέρευσε κατά 20%. Από την άλλη πλευρά, οι μετανάστες Αλβανοί που είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα έχουν αντίστοιχο δείκτη γήρανσης 10,21, οι Βούλγαροι 18,9 και οι Ρουμάνοι 5,22. Παρατηρούμε ότι οι μετανάστες που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα ανήκουν κατά πλειονότητα στις παραγωγικές ηλικίες των 15 έως 64 ετών, ενώ τα ποσοστά ηλικιωμένων είναι ιδιαίτερος χαμηλά. Η μέση ηλικία του πληθυσμού των μεταναστών είναι περίπου κατά 10 έτη μικρότερη από την αντίστοιχη μέση ηλικία του γηγενούς πληθυσμού. Μάλιστα, η μέση ηλικία των Αλβανών είναι τα 29,5 έτη όταν των Ελλήνων είναι τα 42,8 έτη.

Η υπογεννητικότητα και η γήρανση αποτελούν τα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι χώρες της Ευρώπης, μεταξύ αυτών και η Ελλάδα. Σύμφωνα με την Πράσινη Βίβλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η ΕΕ. από το 2010 έως το 2030 θα χρειαστεί 20 εκατομμύρια μετανάστες λόγω της μείωσης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της. Οι προβλέψεις δείχνουν ότι, εάν μηδενιστούν οι μεταναστευτικές ροές, τα 227 εκατ. των οικονομικά ενεργών Ευρωπαίων θα έχουν μειωθεί στα 201 εκατ. το 2025 και στα 160 εκατ. το 2050. Ο πληθυσμός άνω των 65 ετών θα έχει διπλασιαστεί με συνέπεια τον διπλασιασμό του δείκτη εξάρτησης. Αν δεν ενισχυθούν οι μεταναστευτικές ροές θα υπάρξουν επιπτώσεις στη συνολική οικονομική ανάπτυξη, στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και στην ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Αν και η μετανάστευση δεν αποτελεί τη λύση σε όλα αυτά τα προβλήματα, καμία λύση δεν μπορεί να βρεθεί γι' αυτά χωρίς να συμπεριλαμβάνει τη μετανάστευση.

Αναμφισβήτητα, η μετανάστευση θα αποτελέσει τον βασικό παράγοντα των δημογραφικών εξελίξεων, καθώς μια μελλοντική μείωση του πληθυσμού της Ελλάδας, μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της μετανάστευσης, αφού οι προοπτικές για μια ανάκαμψη της φυσικής αύξησης παρουσιάζονται δυσοίωνες. Εν ολίγοις, είναι τουλάχιστον αντιφατικό το να τασσόμαστε υπέρ της αύξησης του πληθυσμού και παράλληλα υπέρ της παύσης της μετανάστευσης. (Χ. Μπάγκαβος – Δ. Παπαδοπούλου)

2.3 Στατιστικοί πίνακες μεταναστών και Ελλήνων πριν και μετά την κρίση

Ακολουθούν στατιστικοί πίνακες Ελλήνων και μεταναστών που απεικονίζουν τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες πριν και μετά την κρίση, καθώς και πίνακες που παρουσιάζουν τον τομέα της απασχόλησης των Ελλήνων πριν, αλλά και κυρίως μετά την κρίση, με απώτερο στόχο να επιβεβαιωθεί η άποψη ότι η κρίση εκτός από τους γηγενείς, επηρέασε ακολούθως και τους μετανάστες, δυσχεραίνοντας τον τρόπο ζωής και απασχόλησής τους. Αξίζει όμως να τονιστεί, ότι παρ' όλες τις δυσκολίες στις εργασιακές δομές, οι μετανάστες, συνεχίζουν, έστω και ανεπαίσθητα, να επιδρούν θετικά στον οικονομικό ιστό της χώρας, σε κλάδους απασχόλησης είτε χειρωνακτικής εργασίας, είτε σε δουλειές που αποφεύγουν οι Έλληνες. Περιλαμβάνονται επίσης πίνακες με μελλοντικές προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η Ε.Ε.

Να ληφθεί υπόψη ότι δεν υπάρχουν πολλά καταγεγραμμένα στοιχεία για τα δύο κυρίως τελευταία έτη (2015, 2016)

Σύνολο μισθωτών 2014	Πλήρης	Μερική	Σύνολο
Σύνολο Πληθυσμού			
Μόνιμη	1.819,221	176,006	1.995,227
Προσωρινή	190,392	69,471	259,863
Σύνολο	2.009,613	245,477	2.255,090
Άνδρες			
Μόνιμη	1.014,862	67,301	1.082,163
Προσωρινή	108,162	30,675	138,837
Σύνολο	1.123,024	97,976	1.221,000
Γυναίκες			
Μόνιμη	804,359	108,705	913,064
Προσωρινή	82,230	38,796	121,026
Σύνολο	886,589	147,501	1.034,040

**Πίνακας 3: Η διάρθρωση της μισθωτής απασχόλησης σε Ιδιωτικό και Δημόσιο Τομέα
ανά φύλο κατά την περίοδο 2014**

Ιδιωτικός Τομέας 2014	Πλήρης	Μερική	Σύνολο
Σύνολο Πληθυσμού			
Μόνιμη	1.124,871	167,069	1.291,940
Προσωρινή	138,833	59,574	196,407
Σύνολο	1.261,704	226,643	1.488,347
Άνδρες			
Μόνιμη	638,028	63,988	702,016
Προσωρινή	81,307	25,855	107,162
Σύνολο	719,335	89,843	809,178
Γυναίκες			
Μόνιμη	486,843	103,081	589,924
Προσωρινή	55,526	33,719	89,245
Σύνολο	542,369	136,800	679,169

**Πίνακας 4: Διάρθρωση της μισθωτής απασχόλησης στον Ιδιωτικό Τομέα ανά φύλο
κατά την περίοδο 2014**

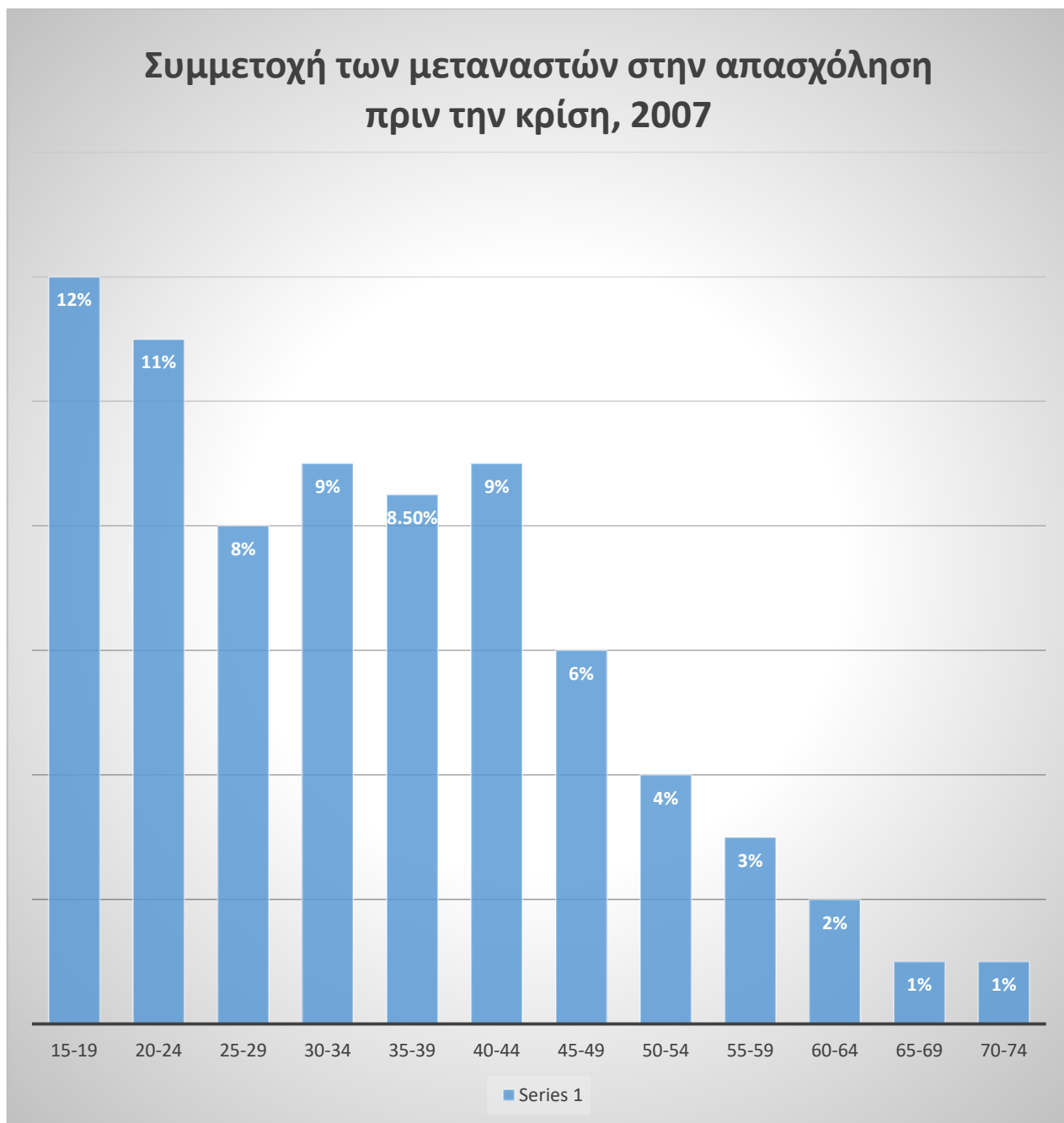
Δημόσιος Τομέας 2014	Πλήρης	Μερική	Σύνολο
Σύνολο Πληθυσμού			
Μόνιμη	696,350	8,937	703,287
Προσωρινή	53,559	9,897	63,456
Σύνολο	747,909	18,834	766,743
Άνδρες			
Μόνιμη	376,834	3,316	380,147
Προσωρινή	26,855	4,820	31,675

Δημόσιος Τομέας 2014	Πλήρης	Μερική	Σύνολο
Σύνολο	403,689	8,133	411,822
Γυναίκες			
Μόνιμη	317,516	5,624	323,140
Προσωρινή	26,704	5,077	31,781
Σύνολο	344,220	10,701	354,921

Πίνακας 5: Διάρθρωση της μισθωτής απασχόλησης στον Δημόσιο Τομέα ανά φύλο κατά την περίοδο 2014. Πηγή Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ, Ε.Ε.Λ. 2014 (Δ' Τριμήνου) [ΕΛΣΤΑΤ, 2014]

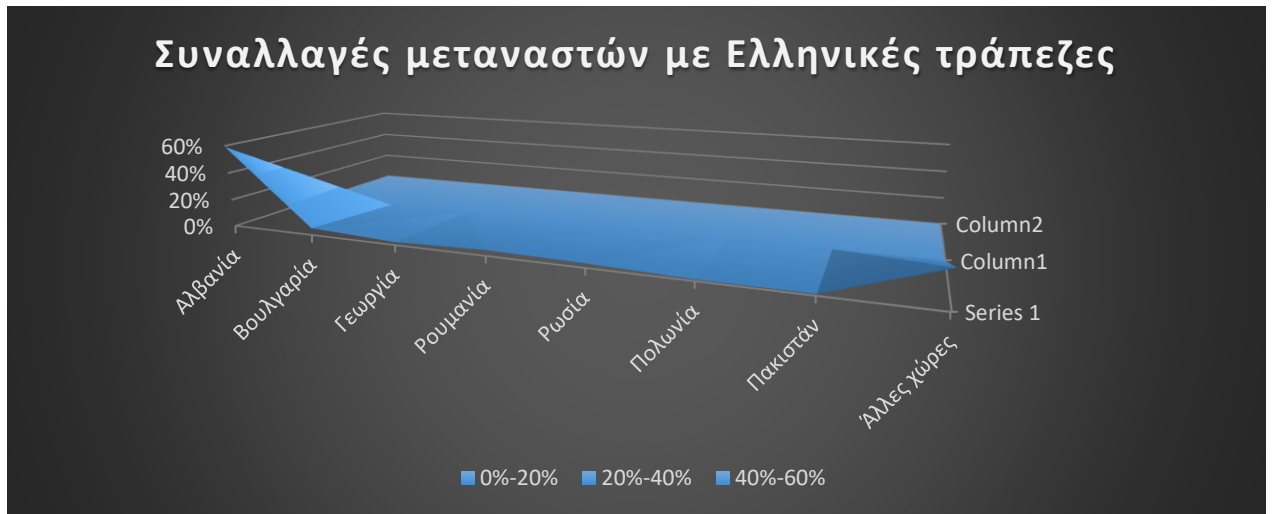
Παρατηρούμε ότι η αύξηση των μισθωτών εργαζομένων το 2014, προέρχεται από τον Ιδιωτικό Τομέα της οικονομίας, καθώς η μισθωτή εργασία στον ευρύτερο δημόσιο τομέα μειώνεται.

Στο κάτωθι σχήμα, παρατηρούμε ότι οι μετανάστες είναι περισσότεροι παραγωγικοί μεταξύ 15-20 και λιγότερο παραγωγικοί μεταξύ 70-74 ετών.

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΕΕΔ 2007

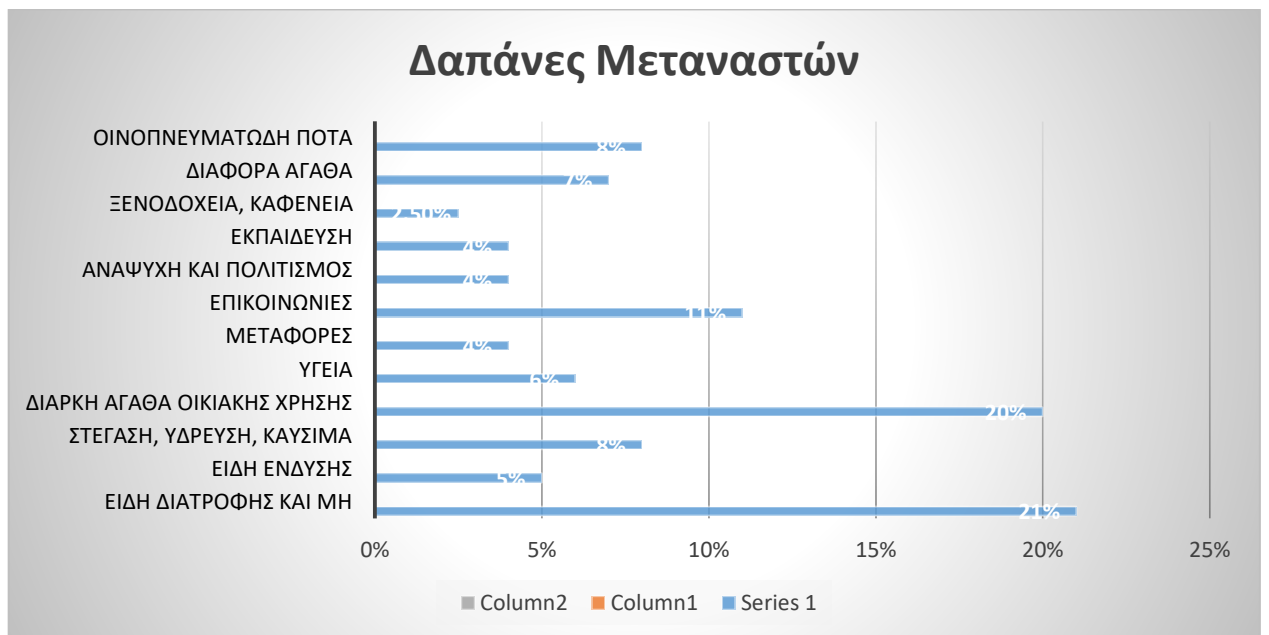
Σχήμα 1: Συμμετοχή των μεταναστών στην απασχόληση πριν την κρίση

Πηγή: <http://portal.kathimerini.gr>

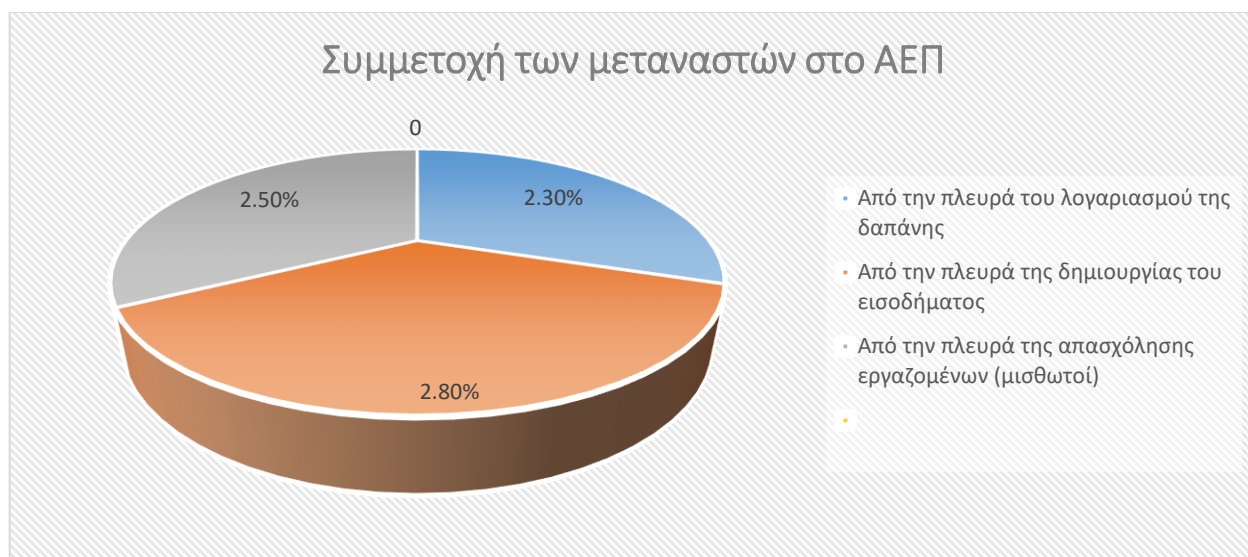
Σχήμα 2: Συναλλαγές μεταναστών με Ελληνικές Τράπεζες συναρτήσει της καταγωγής τους

Στο σχήμα παρατηρούμε ότι οι μετανάστες Αλβανικής καταγωγής κατέχουν το μεγαλύτερο ποσοστό συναλλαγών με ελληνικές τράπεζες

Σχήμα 3: Δαπάνες μεταναστών ανά είδος

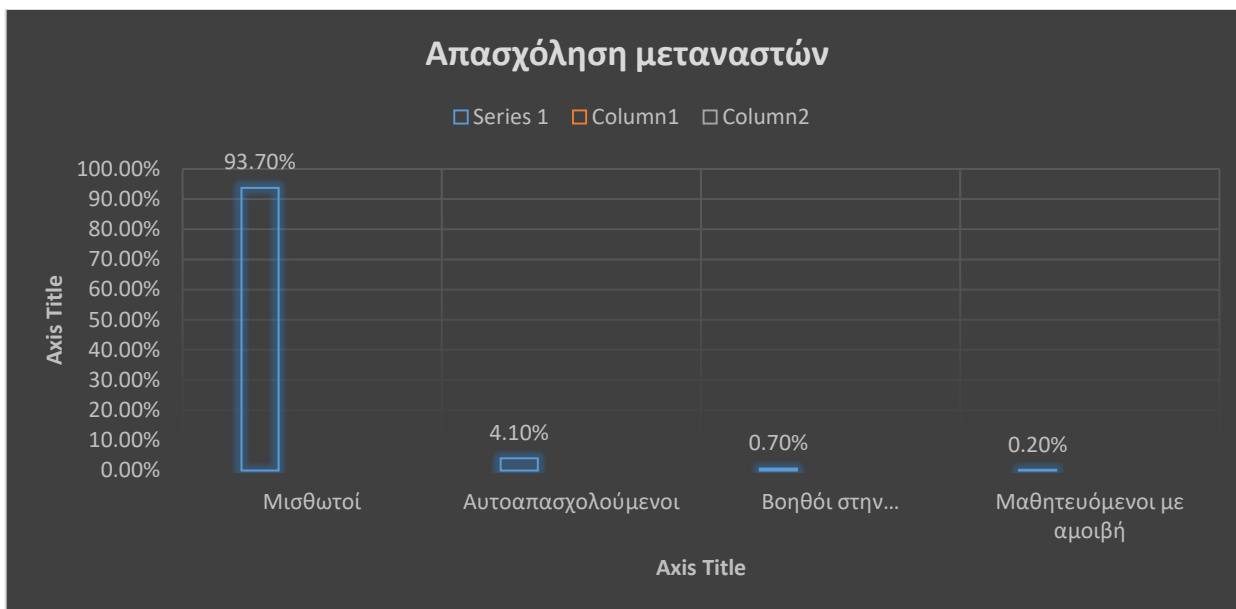
Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό δαπανάται σε είδη διατροφής και μη και έπονται τα αγαθά οικιακής χρήσης.

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΕΕΑ 2007

Σχήμα 4: Συμμετοχή Μεταναστών στο ΑΕΠ της χώρας

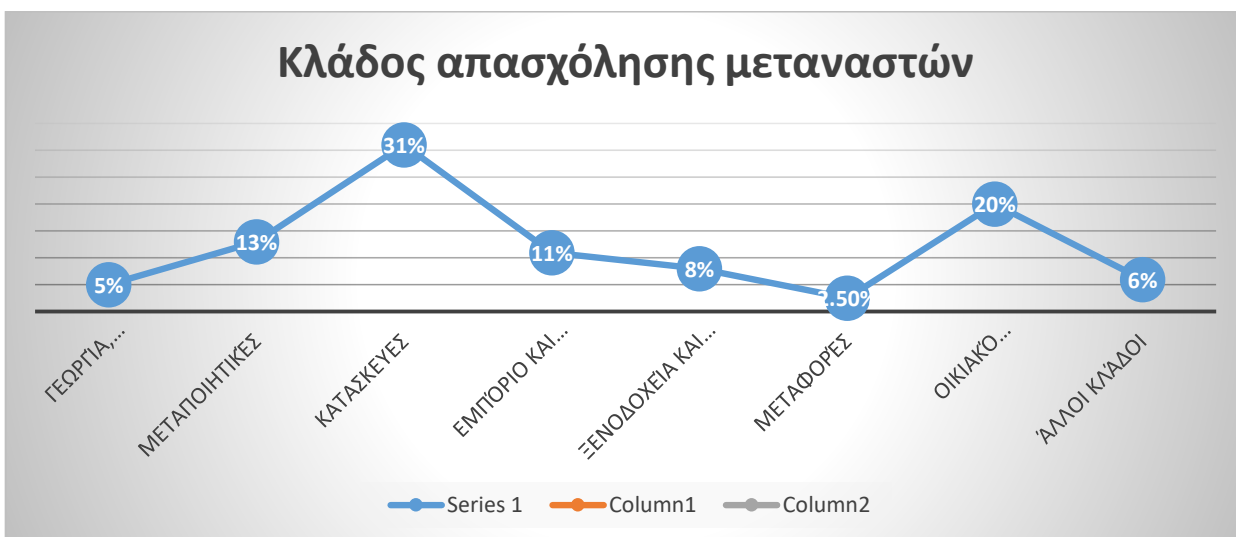
Παρατηρούμε ότι το 37% των μεταναστών συμμετέχει στο ΑΕΠ μέσω της δημιουργίας εισοδήματος.

Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2005. Επεξεργασία από την ερευνητική ομάδα

Σχήμα 5: Τρόποι απασχόλησης μεταναστών

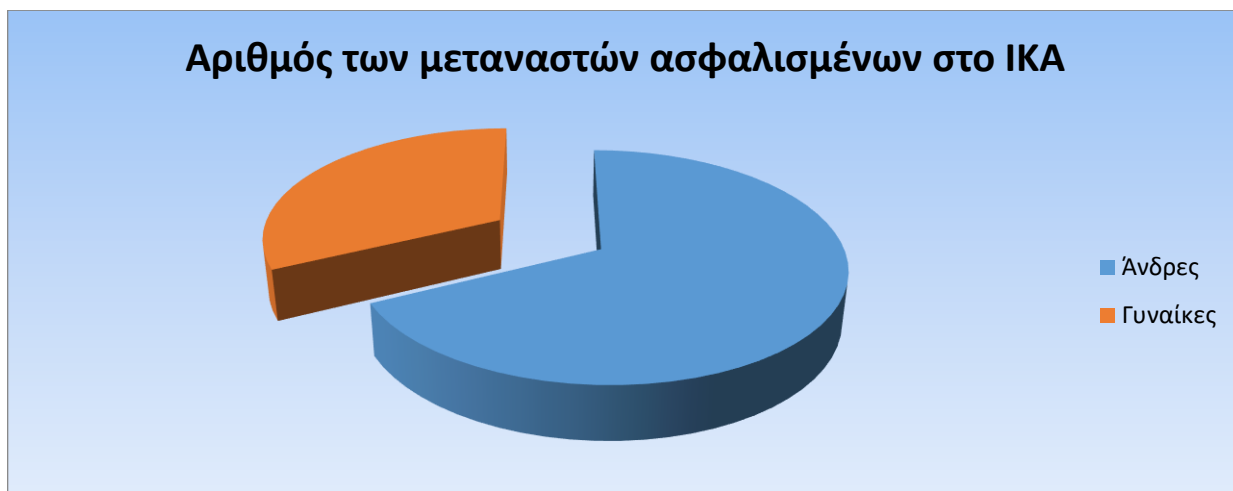
Με βάση το παραπάνω σχήμα, το 93,70% των μεταναστών απασχολείται ως μισθωτοί.

Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2005. Επεξεργασία από την ερευνητική ομάδα

Σχήμα 6: Κλάδος απασχόλησης μεταναστών

Στο σχήμα παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών ασχολείται στον κλάδο των κατασκευών. Ακολουθεί το επάγγελμα των οικιακών βοηθών.

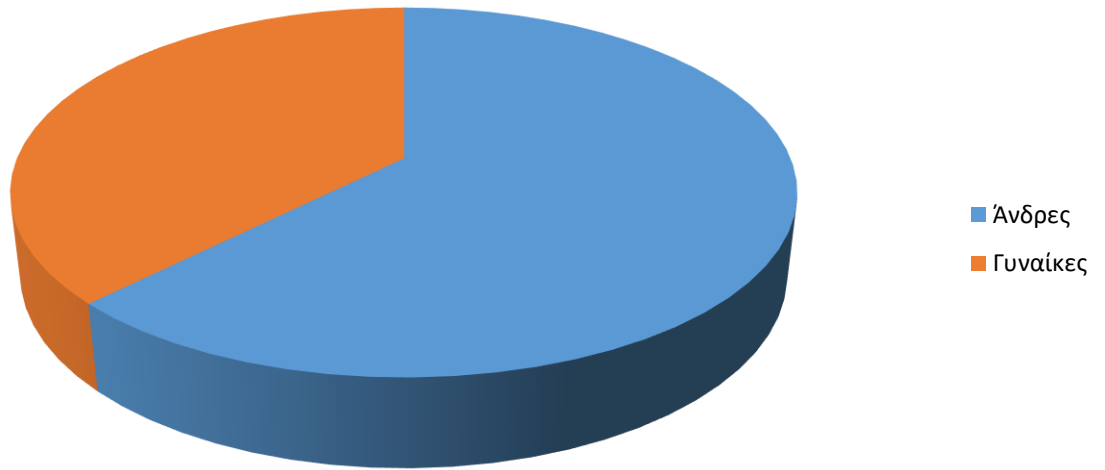

Πηγή ΙΚΑ: έτος 2009, αρχή κρίσης. Το γράφημα αφορά τον αριθμό των μεταναστών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ. 160.901 άνδρες και 76.569 γυναίκες. Σύνολο ασφαλισμένων το 2009: 237.470

Σχήμα 7: Ποσοστό μεταναστών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ ανά φύλλο πριν την κρίση

Παρατηρούμε ότι ο αριθμός των μεταναστών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ, είναι υψηλότερος για τους άνδρες και μικρότερος για τις γυναίκες.

Μείωση στον αριθμό των μεταναστών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ για το έτος 2013, μετά την κρίση

Πηγή ΙΚΑ: Μείωση του αριθμού των μεταναστών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ για το έτος 2013. -38% άνδρες, -22% γυναίκες. Σύνολο ασφαλισμένων το 2013: 159.676

Σχήμα 8: Μείωση του αριθμού μεταναστών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ ανά φύλλο μετά την κρίση

Στο παραπάνω σχήμα παρατηρούμε σημαντική μείωση του αριθμού ασφαλισμένων στο ΙΚΑ ανά φύλλο κατά την περίοδο της κρίσης. Ενώ το σύνολο των ασφαλισμένων πριν την κρίση το έτος 2009 είναι 237,470 το έτος 2013 μετά την κρίση, αγγίζει τους 159,676 ασφαλισμένους.

Έτος	Έλληνες υπήκοοι	Υπήκοοι χωρών εκτός Ε.Ε.
2011	10.314,693	824,220
2012	10.200,127	659,261

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 6: Απογραφή ελληνικού πληθυσμού και μεταναστών κατά τα έτη 2011 και 2012

Έτος	Ποσοστιαία μεταβολή
2002	3%
2003	5,5%
2004	4%
2005	2%
2006	5,5%
2007	3%
2008	-0,5%
2009	-3%
2010	-4,5%
2011	-7%
2012	-6,5%
2013	-3%

Πηγή διαδικτύου

Πίνακας 7: Ποσοστιαία μεταβολή ΑΕΠ ανά έτος

Στον πίνακα 7, παρατηρούμε ότι πριν την κρίση εντοπίζεται αύξηση του ΑΕΠ κατά τα έτη 2003 και 2006. Αντιθέτως, στα χρόνια της κρίσης παρατηρείται μείωση του ΑΕΠ, με τη μεγαλύτερη μείωση να σημειώνεται το έτος 2011.

Ρυθμός ΑΕΠ	
2013	182,4 δις
2014	179 δις
2015	176,9% του ΑΕΠ το ελληνικό χρέος. Στο 7,2% το έλλειμμα. Στο 0,7% το πρωτογενές πλεόνασμα.
2016	Το ΑΕΠ το 2016 μειώνεται κατά 1 ποσοστιαία μονάδα σε σχέση με αυτό του 2015

Πηγή Eurostat

Πίνακας 8: Στοιχεία ΑΕΠ κατά τα χρόνια της κρίσης

Στον πίνακα 8, παρατηρούμε ότι το έτος 2016 σημειώνεται μείωση του ΑΕΠ κατά μια ποσοστιαία μονάδα. Έως το 2015 η ανεργία ξεπέρασε το 50%. Το 2016 δημιουργούνται κάποιες θέσεις εργασίας, αλλά η ανεργία παραμένει σε υψηλά επίπεδα. Ο τουρισμός πάει καλά, αλλά αυτό μάλλον σχετίζεται με τα κρούσματα τρομοκρατίας στις γειτονικές χώρες.

Έτος	Δείκτης ανεργίας στην Ελλάδα από το 2004 έως σήμερα (σε στρογγυλοποίηση των ποσοστών)
2004	11%
2006	9%
2008	8%
2010	11%
2012	23%
2014	27%
2016	24%

Πίνακας 9: Εξέλιξη δείκτη ανεργίας στην Ελλάδα

Με βάση τον πίνακα, ο μεγαλύτερος δείκτης ανεργίας σημειώθηκε το έτος 2014.

Έτος	Συνολική απασχόληση	Μισθωτοί παραγωγικού τομέα	Αυτοαπασχολούμενοι	Σύνολο απασχολούμενων παραγωγικού τομέα	Γενική κυβέρνηση	Συνταξιούχοι	Μη παραγωγικοί καταναλωτές
2005	4.443,5	2.017,0	1.609,7	3.626,7	826,8	2.503,8	3.330,6
2006	4.527,5	2.037,0	1.631,6	3.668,6	858,8	2.526,8	3.384,6
2007	4.564,0	2.077,8	1.612,9	3.690,7	873,3	2.568,2	3.441,5
2008	4.610,5	2.126,3	1.614,3	3.740,6	869,9	2.601,0	3.470,9
2009	4.556,0	2.080,1	1.607,1	3.687,2	868,8	2.638,4	3.507,2
2010	4.389,7	1.970,1	1.562,8	3.532,9	856,0	2.649,3	3.505,2
2011	4.054,3	1.772,9	1.477,9	3.250,8	813,5	2.686,0	3.499,5
2012	3.694,9	1.589,6	1.353,9	2.943,5	751,4	2.700,0	3.451,4
2013	3.513,2	1.490,6	1.293,5	2.784,1	723,1	2.757,8	3.480,9

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ. Σύστημα: ESSPROS, ΗΛΙΟΣ – Πριν και μετά την κρίση, εξέλιξη αριθμού απασχολούμενων, παραγωγικού τομέα, γενικής κυβέρνησης και συνταξιούχων.

Πίνακας 10: Εξέλιξη αριθμού απασχολούμενων, παραγωγικού τομέα, γενικής κυβέρνησης και συνταξιούχων

Παρατηρούμε ότι το 2005 πριν τη κρίση, σημειώνεται το μεγαλύτερο ποσοστό απασχολούμενων, παραγωγικού τομέα, γενικής κυβέρνησης και συνταξιούχων.

Έτος	Φόρος εισοδήματος	Λοιποί άμεσοι φόροι
2004	13,8	3,2

Έτος	Φόρος εισοδήματος	Λοιποί άμεσοι φόροι
2005	14,5	4,2
2006	15,5	3,7
2007	16,6	3,7
2008	17,2	4,2

Εξέλιξη δείκτη μισθών – Ετήσια μεταβολή % ανά τρίμηνο – Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ	
2006	
A	-3,7
B	-4,5
Γ	1,1
Δ	1,5
2007	
A	6,8
B	6,8
Γ	10,2
Δ	-3,7
2008	
A	4
B	4,3
Γ	5
Δ	4,3
2009	
A	-3,7
B	1
Γ	-3,7
Δ	8,6
2010	
A	13,4
B	0,2
Γ	-3,4
Δ	-3,9
2011	
A	-6,4
B	-2,6
Γ	-5,6
Δ	-5,6

Εξέλιξη δείκτη μισθών – Ετήσια μεταβολή % ανά τρίμηνο – Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ	
2012	
A	-9,2
B	-7,4
Γ	-10,4
Δ	-2,6
2013	
A	-11,9
B	-7,4
Γ	-2
Δ	-4,9
2014	
A	-1,3
B	-1,4

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ.

Πίνακας 11: Εξέλιξη δείκτη μισθών πριν και μετά την κρίση

Παρατηρούμε ότι από το τελευταίο τρίμηνο του 2009 έως και το δεύτερο τρίμηνο του 2014, σημειώνεται μείωση 25% σε πέντε χρόνια.

ΑΜΦΟΤΕΡΑ ΤΑ ΦΥΛΛΑ									
ΧΩΡΑ ΓΕΝΝΗΣΗΣ									
	ΣΥΝΟΛΟ	ΕΛΛΑΔΑ	Ε.Ε	ΕΖΕΣ	ΥΠΟΨ ΧΩΡΕΣ	VHDC	HDC	MDC	LDC
TOTAL	64.446	26.557	19.111	118	5.852	853	1.948	5.704	4.903
20-24	10.114	3.207	3.163	10	1.138	133	366	1.026	1.071
25-29	9.336	4.297	1.967	13	818	102	416	926	797

Διευκρινήσεις:

Ε.Ε.: Ευρωπαϊκή Ένωση

EZEΣ: Χώρες Ε.Ε. ελεύθερων συναλλαγών

VHDC: Πολυανεπτυγμένες Χώρες

HDC: Ανεπτυγμένες Χώρες

MDC: Αναπτυσσόμενες Χώρες

LDC: Υπανάπτυκτες Χώρες

Πίνακας 12: Εισερχόμενοι μετανάστες κατά φύλο, ομάδες χωρών γέννησης και ομάδες ηλικιών – Έτος 2015 Πηγή: www.statistics.gr

Επελέγησαν τα διαστήματα ηλικιών που αντιστοιχούν στους περισσότερους μετανάστες.

ΆΔΕΙΕΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΣΕ ΙΣΧΥ ΣΤΙΣ 31.7.2016		
Γενική απασχόληση	7423	11,74%
Οικιακή απασχόληση	18844	29,82%
Απασχόληση σε εταιρεία ξένων συμφερόντων	2294	3,63%
Διεθνής προστασία	7036	11,13%
Μέλη οικογένειας Κύπριου πολίτη	6503	10,29%
Οικογενειακή επανένωση	1799	2,85%
Άδειες μετανάστευσης	9302	14,72%
Επί μακρόν διαμένοντες	219	0,35%
Εκπαίδευση	4023	6,37%
Επισκέπτες	5657	8,95%

ΑΔΕΙΕΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΣΕ ΙΣΧΥ ΣΤΙΣ 31.7.2016		
Ερευνητές	6	0,01%
Θύματα εμπορίας / εκμετάλλευσης προσώπων	70	0,11%
Ειδικές άδειες	27	0,04%
Σύνολο	63203	100,00%

Πίνακας 13: Άδειες διαμονής σε ισχύ στις 31.7.2016 Πηγή: Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, Ιούλιος 2016

ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΠΟΥ ΥΠΟΒΛΗΘΗΚΑΝ		
Γενική απασχόληση	205	26,80%
Οικιακή απασχόληση	374	48,89%
Απασχόληση σε εταιρεία ξένων συμφερόντων	7	0,92%
Διεθνής προστασία	0	0,00%
Μέλη οικογένειας Κύπριου πολίτη	6	0,78%
Οικογενειακή επανένωση	0	0,00%
Άδειες μετανάστευσης	0	0,00%
Επί μακρόν διαμένοντες	0	0,00%

ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΠΟΥ ΥΠΟΒΛΗΘΗΚΑΝ		
Εκπαίδευση	170	22,22%
Επισκέπτες	3	0,39%
Ερευνητές	0	0,00%
Θύματα εμπορίας / εκμετάλλευσης προσώπων	0	0,00%
Ειδικές άδειες	0	0,00%
Σύνολο	765	100%

Πίνακας 14: Αιτήσεις εισόδου που υποβλήθηκαν - Πηγή: Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, Ιούλιος 2016

ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΠΟΥ ΥΠΟΒΛΗΘΗΚΑΝ		
Γενική απασχόληση	642	11,81%
Οικιακή απασχόληση	1381	25,41%
Απασχόληση σε εταιρεία ξένων συμφερόντων	193	3,55%
Διεθνής προστασία	276	5,08%
Μέλη οικογένειας Κύπριου πολίτη	340	6,26%

ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΠΟΥ ΥΠΟΒΛΗΘΗΚΑΝ		
Οικογενειακή επανένωση	170	3,13%
Άδειες μετανάστευσης	966	17,77%
Επί μακρόν διαμένοντες	4	0,07%
Εκπαίδευση	1010	18,58%
Επισκέπτες	442	8,13%
Ερευνητές	3	0,06%
Θύματα εμπορίας / εκμετάλλευσης προσώπων	7	0,13%
Ειδικές άδειες	7	0,02%
Σύνολο	5435	100%

**Πίνακας 15: Αιτήσεις διαμονής που υποβλήθηκαν - Πηγή: Τμήμα Αρχείου
Πληθυσμού και Μετανάστευσης, Ιούλιος 2016**

ΑΔΕΙΕΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΠΟΥ ΕΚΔΟΘΗΚΑΝ		
Γενική απασχόληση	208	32,91%
Οικιακή απασχόληση	390	61,71%
Απασχόληση σε εταιρεία ξένων συμφερόντων	4	0,63%
Διεθνής προστασία	0	0,00%
Μέλη οικογένειας Κύπριου πολίτη	5	0,79%
Οικογενειακή επανένωση	2	0,32%
Άδειες μετανάστευσης	0	0,00%
Επί μακρόν διαμένοντες	0	0,00%
Εκπαίδευση	20	3,16%
Επισκέπτες	3	0,47%
Ερευνητές	0	0,00%
Θύματα εμπορίας / εκμετάλλευσης προσώπων	0	0,00%
Ειδικές άδειες	0	0,00%
Σύνολο	632	100%

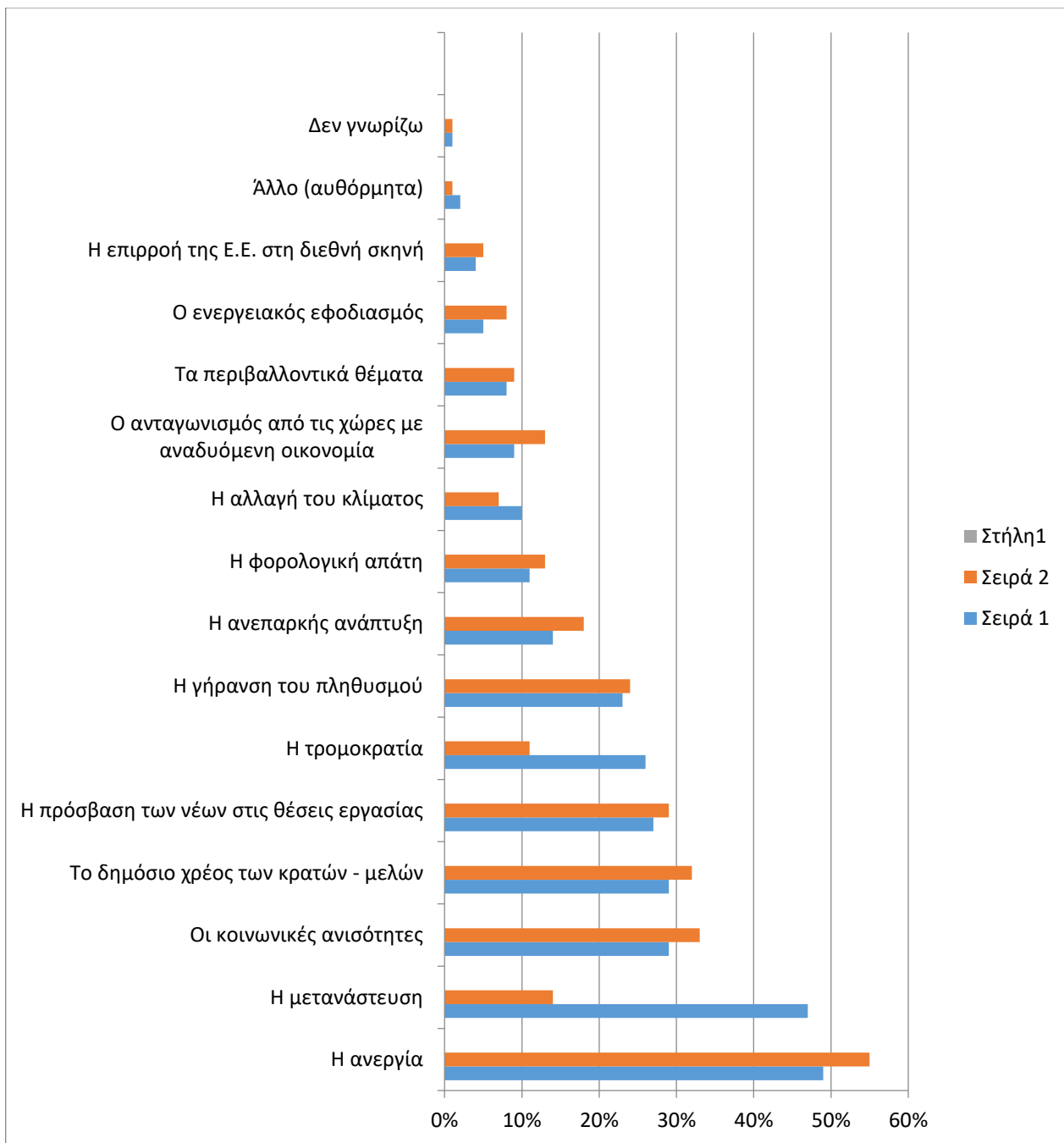
Πίνακας 16: Άδειες εισόδου που εκδόθηκαν - Πηγή: Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, Ιούλιος 2016

ΑΔΕΙΕΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΠΟΥ ΕΚΔΟΘΗΚΑΝ		
Γενική απασχόληση	256	7,37%
Οικιακή απασχόληση	1279	36,84%
Απασχόληση σε εταιρεία ξένων συμφερόντων	165	4,75%
Διεθνής προστασία	154	4,44%
Μέλη οικογένειας Κύπριου πολίτη	273	7,86%
Οικογενειακή επανένωση	144	4,15%
Άδειες μετανάστευσης	448	12,90%
Επί μακρόν διαμένοντες	4	0,12%
Εκπαίδευση	437	12,59%
Επισκέπτες	302	8,70%
Ερευνητές	2	0,06%
Θύματα εμπορίας / εκμετάλλευσης προσώπων	7	0,20%
Ειδικές άδειες	1	0,03%
Σύνολο	3472	100%

Πίνακας 17: Άδειες διαμονής που εκδόθηκαν - Πηγή: Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, Ιούλιος 2016

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΣΥΝΟΛΩΝ ΜΕ ΙΟΥΝΙΟ 2016			
	ΙΟΥΝ.	ΙΟΥΛ.	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
ΑΔΕΙΕΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΣΕ ΙΣΧΥ	63934	63203	-1,17%
ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΠΟΥ ΥΠΟΒΛΗΘΗΚΑΝ	602	765	27,08%
ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΠΟΥ ΥΠΟΒΛΗΘΗΚΑΝ	4834	5435	12,43%
ΑΔΕΙΕΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΠΟΥ ΕΚΔΟΘΗΚΑΝ	1664	632	-62,02%
ΑΔΕΙΕΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΠΟΥ ΕΚΔΟΘΗΚΑΝ	3936	3472	-11,79%

Πίνακας 18: Σύγκριση συνόλων με Ιούνιο 2016 - Πηγή: Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, Ιούλιος 2016

Ε.Ε. - 28, Οι κύριες προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει στο μέλλον η Ε.Ε. Με μπλε: Σεπτ. 2015, με πορτοκαλί χρώμα: Ιούνιος 2013

Σχήμα 9: Οι κύριες προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει στο μέλλον η Ε.Ε.

Η κυριότερη πρόκληση που καλείται να αντιμετωπίσει η Ε.Ε. είναι η ανεργία. Ακολουθεί η μετανάστευση και οι κοινωνικές ανισότητες.

2.4 Τα θετικά και τα αρνητικά της μετανάστευσης στην οικονομία της Ελλάδας

Οι μετανάστες συμμετέχουν στην παραγωγική διαδικασία, αμείβονται, διανέμουν την προστιθέμενη αξία τους στα νοικοκυριά, τα οποία στη συνέχεια ένα μέρος από αυτά τα εισοδήματα είτε τα καταναλώνουν για αγαθά και υπηρεσίες, είτε τα μεταβιβάζουν σε άλλα νοικοκυριά ή στο εξωτερικό, είτε τα αποταμιεύουν. Επιπλέον, οι μετανάστες επενδύουν σε νέες κατοικίες, πληρώνουν ασφαλιστικές εισφορές και φόρο εισοδήματος, ενώ λαμβάνουν εισοδήματα είτε από επιχειρήσεις, είτε από τον δημόσιο τομέα.

Τον Μάρτιο του 2010, η Τράπεζα της Ελλάδος αναδεικνύει την θετική επίδραση των μεταναστών στην ελληνική οικονομία, επειδή αναλαμβάνουν εργασίες που δεν επιθυμούν οι Έλληνες (Fakiolas 1999) και ότι υποκαθιστούν σε ένα πολύ μικρό ποσοστό τις θέσεις εργασίας που εκτελούσαν οι Έλληνες (Lianos, Sarris and Katseli 1996). Εκτιμάται μάλιστα ότι η παρουσία των μεταναστών δεν φαίνεται να επηρεάζει την ανεργία. Το απλό υπόδειγμα ζήτησης και προσφοράς χρησιμοποιείται. Η όποια πίεση στους μισθούς και την απασχόληση των γηγενών, εξουδετερώνεται από την αύξηση της ζήτησης εργασίας τους. Όσο μάλιστα περισσότεροι απασχολούμενοι μετανάστες σε μια περιοχή, τόσο μικρότερη η πιθανότητα οι Έλληνες να είναι άνεργοι. Οι μετανάστες λειτουργούν συμπληρωματικά και όχι υποκατάστατα των Ελλήνων στην παραγωγική διαδικασία [Κανελλόπουλος Κ., 2010].

Ένα άλλο κομμάτι που σχετίζεται με τους μετανάστες και μπορεί μακροπρόθεσμα να συμβάλει στην τόνωση της οικονομίας της χώρας, είναι τα κονδύλια. Συνολικά, πάνω από ένα (1) δισεκατομμύριο από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης και το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας, διατίθενται στη χώρα. Τα κονδύλια αυτά θα δημιουργήσουν σε αρκετά σημαντικό βαθμό ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες και επομένως θα τονώσουν την οικονομική δραστηριότητα. Σύμφωνα με την Εθνική Τράπεζα, τα κονδύλια αυτά κατά το έτος 2016, αύξησαν το ελληνικό ΑΕΠ κατά 0,3%. Αυτή η χρηματοδότηση που έχει λάβει η Ελλάδα από την Ε.Ε. για την διαχείριση της μετανάστευσης, συνετέλεσε στην αντοχή της οικονομίας και την σταθεροποίησή της το 2016 [Ευρώπη (/European-affairs/European-news)].

Δυστυχώς, η εύκολη και αποτελεσματική πρόσβαση των μεταναστών στην αγορά εργασίας, αντισταθμίζεται με τη δύσκολη κι απαιτητική νομιμοποίησή τους [Καψάλης Α., 2007].

- ✓ Η παρουσία μεταναστών αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την επιβράδυνση των μεταβολών των συνταξιοδοτικών συστημάτων και των πλαισίων λειτουργίας της αγοράς εργασίας (Χρ. Μπάγκαβος & Δ. Παπαδοπούλου)
- ✓ Οι μετανάστες συμβάλουν στην ετήσια ανάπτυξη του ΑΕΠ
- ✓ Η αύξηση των μεταναστευτικών ροών επηρέασε το συνολικό μέγεθος του εργατικού δυναμικού καθώς διαχρονικά επηρέασε και την εξέλιξη του ποσοστού συμμετοχής στην αγορά εργασίας.
- ✓ Η αποδοτικότητα των μεταναστών στην οικονομία της Ελλάδας έχει αυξηθεί σημαντικά, καθώς χρησιμοποιούν τη χρηματοδότηση από ελληνικές τράπεζες για την αγορά κατοικίας και αυτοκινήτου.
- ✓ Η μετανάστευση αυξάνει το ρυθμό μεγέθυνσης του εργατικού δυναμικού, καθώς και τη δυνατότητα της οικονομίας της χώρας υποδοχής να αναπτύσσεται ταχύτερα και για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.
- ✓ Δημιουργεί επενδυτικές ευκαιρίες και μετατρέπει τα δημόσια έσοδα και αυξάνει τις ετήσιες ασφαλιστικές εισφορές
- ✓ βελτιώνει την κερδοφορία
- ✓ επιδρούν ελάχιστα στους μισθούς των εγχώριων εργαζομένων.
- ✓ αύξηση της κατανάλωσης,
- ✓ η μείωση του κόστους παραγωγής
- ✓ αύξηση του πληθυσμού
- ✓ δεν υποκαθιστούν τους Έλληνες εργαζομένους, διότι υπάρχουν κλάδοι στην αγορά εργασίας στους οποίους δραστηριοποιούνται μόνο μετανάστες
- ✓ η μετανάστευση έχει συμβάλλει στην αναζωογόνηση των ορεινών και αγροτικών περιοχών
- ✓ Ο μεταναστευτικός πληθυσμός απαρτίζεται κυρίως από νέους και δεν επιβαρύνεται ιδιαίτερα το σύστημα υγείας
- ✓ Η φθηνή μεταναστευτική εργασία βοηθά στην συγκράτηση της αύξησης των τιμών

- ✓ Λόγω χαμηλών εισοδημάτων οι μετανάστες δεν επηρεάζουν σοβαρά τα φορολογικά έσοδα του κράτους
- ✓ Η γυναικεία απασχόληση βοηθά την ελληνική οικογένεια με χαμηλό κόστος (φύλαξη ηλικιωμένων ή/και την φροντίδα παιδιών)
- ✓ Κατά περιοχές όσο υψηλότερη η συγκέντρωση των μεταναστών, τόσο χαμηλότερη η ανεργία
- ✓ Η βελτίωση των επιδόσεων σε ορισμένους κλάδους παραγωγής
- ✓ Στη διεύρυνση της ζήτησης για εγχώρια παραγόμενα προϊόντα, τα οποία κατά τεκμήριο καταναλώνουν κυρίως οι οικονομικοί μετανάστες
- ✓ σύμφωνα με την Ελληνική Βιομηχανία, οι μετανάστες επιδρούν θετικά στην αύξηση της προσφοράς εργασίας και της ανειδίκευτης, στη διεύρυνση της ζήτησης για εγχώρια παραγόμενα προϊόντα και στην αύξηση των πόρων για κοινωνική ασφάλιση.

Φυσικά υπάρχει και η αντίθετη άποψη η οποία υποστηρίζει ότι:

- οι μετανάστες επιβαρύνουν τα δημόσια οικονομικά
- προκαλούν υψηλά ποσοστά ανεργίας
- δημιουργούνται μορφές εκμετάλλευσης της εργασίας
- η ταραχώδης οικονομική κατάσταση των Ελληνικών νοικοκυριών, έχει σαν αποτέλεσμα να αντιμετωπίζουν τους μετανάστες ως ανταγωνιστές, αναπαράγοντας απόψεις ξενοφοβίας και ρατσισμού.
- Η παρουσία του μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού συγκρατεί σε χαμηλά επίπεδα τους μισθούς και τα μεροκάματα των ανειδίκευτων ή ημί-ειδικευμένων εργατών (γηγενών και μη)
- Η απασχόληση τους στην παραοικονομία, έχει ως αποτέλεσμα τη μεγάλη απώλεια ποσών από τα ασφαλιστικά ταμεία
- η στήριξη των κλάδων της οικονομίας με φτηνό εργατικό δυναμικό, η συσχέτιση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων με το χαμηλό κόστος εργασίας, επιβραδύνουν τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό της παραγωγής

- Ο συγκεντρωτισμός των μεταναστών στα μεγάλα αστικά κέντρα, η ρύπανση της ατμόσφαιρας και το χαμηλό βιοτικό επίπεδο, ανήκουν στις συνέπειες της μετανάστευσης
- Ευνοείται η παραοικονομία και ο αθέμιτος ανταγωνισμός

Η μετανάστευση στο τέλος του 20^{ου} αιώνα έχει θετικό πρόσημο. Οι οικονομικές επιδράσεις της μετανάστευσης συνοψίζονται: **α)** στο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ, **β)** στο ύψος των μισθών και ημερομισθίων και **γ)** στα δημόσια οικονομικά. Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΗΕ, η Ελλάδα το 2015 είχε περίπου 14,5 εκατομμύρια κατοίκους, από τους οποίους τα 3,5 εκατομμύρια είναι αλλοδαποί. Δεν χωράει αμφιβολία πως τα 2/3 του πληθυσμού επωφελείται οικονομικά από την παρουσία των οικονομικών μεταναστών, έναντι του 1/3 που «ζημιώνεται» [Μαρούκης Θ., 2010]. Η εργασία των μεταναστών δημιουργεί θέσεις εργασίας για Έλληνες, οι οποίες είναι περισσότερες από αυτές που μετατοπίζει. Ακόμη, σύμφωνα με την Ελληνική Βιομηχανία, η πλειονότητα των εκπροσώπων της, ποσοστό 53,7% θεωρεί ότι η εισροή οικονομικών μεταναστών είχε θετικό αποτέλεσμα. Θετική επίδραση φαίνεται ότι έχει και στον πληθωρισμό, μιας και υπολογίζεται ότι σε 20 χρόνια θα έχουν γεννηθεί 150.000 παιδιά από αλλοδαπούς γονείς. Αυτή είναι και η πολυεθνική Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα. Οι μετανάστες αποτελούν δυναμικό που κινείται εκτός πλαισίου συλλογικών συμβάσεων, δίχως απαιτήσεις και δείχνουν υψηλή επαγγελματική και γεωγραφική κινητικότητα [Βγενόπουλος Κ. Γ., Ταμβίσκου Φ., 1998].

Υπάρχουν βέβαια και οι κριτικές στάσεις, που για λόγο αντικειμενικότητας οφείλουμε να εντάξουμε στην εργασία, όπως για παράδειγμα η άποψη ότι η εισροή των μεταναστών αύξησε την ανεργία των γηγενών, κυρίως στις θέσεις ανειδίκευτων εργατών ή εργατών χαμηλής εξειδίκευσης [Κοντιάδης Ξ., Παπαθεοδώρου Θ., 2007]. Άλλες τέτοιες απόψεις, υποστηρίζουν πως οι αναδιανεμητικές επιδράσεις της μεταναστευτικής εισροής ήταν σε βάρος των φτωχότερων τάξεων, καθώς επίσης και ότι η ανεξέλεγκτη παρουσία των αλλοδαπών, επέτεινε την «ζουγκλοποίηση» της αγοράς εργασίας εις βάρος των γηγενών εργαζομένων, οι οποίοι σε πολλές περιπτώσεις, προκειμένου να μην χάσουν τη δουλειά τους αναγκάζονταν να υποκύψουν στις απαιτήσεις των εργοδοτών που σχετίζονται με μισθούς, ωράρια και συνθήκες εργασίας [Κολοβός Ι., 2003].

Από την έρευνα της Κα. Παπαδοπούλου Δ., προκύπτει ότι από τους μόνιμους μετανάστες, το 10% δηλώνει ότι εργάζεται με πλήρη απασχόληση και το 90% με μερική απασχόληση. Από την άλλη, από τους μη νόμιμους μετανάστες, το 40% απασχολείται με πλήρη απασχόληση και το 60% με μερική απασχόληση. Αξιοσημείωτα είναι και τα ευρήματα στο ερώτημα αν είναι ικανοποιημένοι από την απασχόληση τους στην Ελλάδα, καθώς οι μη κατέχοντες κάποιο νομιμοποιητικό έγγραφο απαντούν θετικά σε ποσοστό 70,3%, μια διαπίστωση που ίσως συνδέεται με την εκτίμηση ότι η απασχόλησή τους, αποτελεί τη βασική πηγή επιβίωσής τους στην Ελλάδα.

Η νομιμοποίηση αποτελεί για τον μετανάστη βασικό εργαλείο για την ένταξή του στην αγορά εργασίας, βέβαια, δεν είναι λίγες οι φορές που κάτι τέτοιο λειτουργεί αντιφατικά, αφού θέτει τον μετανάστη σε μια ανταγωνιστική θέση σε σχέση με τον Έλληνα και τον βοηθάει να διεκδικήσει τις ίδιες με αυτόν θέσεις εργασίας. Η παραπάνω παρατήρηση δεν θα πρέπει να μας οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι οι μετανάστες διεκδικούν τις ίδιες ή παρόμοιες θέσεις με τους γηγενείς, διότι κάτι τέτοιο απέχει πολύ από την πραγματικότητα.

Τα αποτελέσματα της έρευνας είναι αντιφατικά, οι μετανάστες εργάζονται είτε είναι νομιμοποιημένοι είτε όχι, σε δουλειές που δεν είναι δηλωμένες και που χαρακτηρίζονται από το καθεστώς της μερικής απασχόλησης. Επίσης βρίσκουν δουλειά με τον ίδιο τρόπο ανεξάρτητα από το καθεστώς νομιμότητας, εργάζονται λίγο πολύ στις ίδιες εργασίες με πλήρη απασχόληση με ασφαλιστικό φορέα το ΙΚΑ και χρησιμοποιούν τα ίδια μέσα για να επιβιώσουν. Εάν και όλοι παραδέχονται ότι η νομιμοποίηση βοηθάει στο να βρουν δουλειά, στην πράξη η νομιμοποίηση φαίνεται ότι αποτελεί την ασφαλιστική δικλείδα για να μην χάσουν τη δουλειά τους. Με την έννοια αυτή, η νομιμοποίηση φαίνεται να βοηθάει περισσότερο στη συνολική οργάνωση της καθημερινότητας του μετανάστη, γεγονός που λειτουργεί θετικά στη χάραξη μακροπρόθεσμων σχεδίων και στρατηγικών συμμετοχής του στον εκσυγχρονισμό. [Παπαδοπούλου Δ., 2009].

Ο σκοπός της μετανάστευσης μπορεί να συνοψιστεί στα εξής κάτωθι:

A. στη στήριξη της οικονομίας με φτηνή εργατική δύναμη,

B. στην ανταλλαγή πολιτισμικών χαρακτηριστικών και

Γ. στην αντιμετώπιση της υπογεννητικότητας [Μπάγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ. & Συμεωνάκη Μ., 2008].

2.5 Ελληνική οικονομία και μετανάστες πριν και μετά την κρίση

Η θετική συμβολή των μεταναστών στις καλές ημέρες του παρελθόντος, όταν η οικονομία βρισκόταν στο ανοδικό μέρος του οικονομικού κύκλου, φαίνεται να ξεθωριάζει στα χρόνια της ύφεσης. Τα πρωτοφανή για τη χώρα ποσοστά ανεργίας και η μεγάλη μείωση των πραγματικών εισοδημάτων των Ελλήνων εργαζομένων έχουν επισκιάσει τα πάντα. Τα προβλήματα των μεταναστών την ίδια περίοδο είναι πολύ μεγαλύτερα σε σχέση με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Έλληνες. Στην προσπάθειά τους να επιβιώσουν οι μετανάστες προσαρμόζονται στο νέο περιβάλλον αποδεχόμενοι ολοένα και μεγαλύτερη ευελιξία στις εργασιακές τους σχέσεις. Η μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα τους εξακολουθεί να βοηθά τομείς και κλάδους της οικονομίας να παραμένουν δυναμικοί με τα πρώτα θετικά αποτελέσματα να καταγράφονται στα στοιχεία του εξωτερικού εμπορίου. Η ανάπτυξη και η ευημερία που όλοι αναζητούν είναι συνδεδεμένη με τους μετανάστες, είτε το θέλουν είτε όχι. (Σταύρος Ζωγραφάκης, Χαράλαμπος Κασίμης)

Η συμμετοχή στον οικονομικά ενεργό πλησίαζε στο 15%, ενώ η έκθεση του SOPEMI (2010) υπολόγισε τον συνολικό αριθμό σε 1.259.258.

Ο οικονομικός δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων το 2013 μας προειδοποιεί ότι αντιστοιχούν 66 ηλικιωμένοι για κάθε 100 εργαζομένους ηλικίας 15 έως 64 ετών. Η τάση είναι έντονα αυξητική και δεν είναι μακριά η ημέρα εκείνη όπου για κάθε εργαζόμενο θα αντιστοιχεί ένας συνταξιούχος. Ο δείκτης αυτός έχει άμεση σχέση με το κρίσιμο μέγεθος της επάρκειας πόρων για τις συντάξεις(Σταύρος Ζωγραφάκης, Χαράλαμπος Κασίμης) .

Την περίοδο μετά το 1992 και μέχρι το 2008, η ελληνική οικονομία δημιουργεί χιλιάδες θέσεις απασχόλησης. Πραγματοποιείται η σημαντική προσαρμογή του πρωτογενούς τομέα, όπου 273.000 εργαζόμενοι μετακινούνται σε άλλους τομείς (κυρίως υπηρεσίες), η αύξηση του αριθμού των γυναικών που εντάχθηκαν στην αγορά εργασίας, η εισροή χιλιάδων μεταναστών που βρήκαν απασχόληση. Το 2008, τελευταία χρονιά αυτής της περιόδου, καταγράφονται και τα μικρότερα ποσοστά ανεργίας της τελευταίας 20ετίας, από την εποχή

δηλαδή που ξεκίνησε το δεύτερο και μαζικότερο κύμα μεταναστών να κατευθύνεται προς την Ελλάδα. Την περίοδο πριν την κρίση, παρόλο που το ποσοστό ανεργίας δεν ήταν και ιδιαίτερα χαμηλό, δεν παρατηρείται σημαντικός ανταγωνισμός για τις θέσεις απασχόλησης μεταξύ Ελλήνων και αλλοδαπών εργαζομένων. Αντιθέτως, οι μετανάστες έπαιξαν ένα συμπληρωματικό οικονομικό ρόλο καλύπτοντας διαρθρωτικά κενά της απασχόλησης στον αγροτικό τομέα και τις κατασκευές. Πρόκειται για θέσεις ανειδίκευτης, χειρωνακτικής απασχόλησης που απαιτούν προσόντα πολύ κατώτερα αυτών που διαθέτουν. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού, το 2008, οι Αλβανοί κυριαρχούν σε όλους σχεδόν τους κλάδους.

Σύμφωνα με την απογραφή πληθυσμού του 2011, οι μετανάστες συγκεντρώνονται σε περιοχές όπου προσφέρονται θέσεις απασχόλησης. Οι περισσότεροι από τους μισούς έχουν εγκατασταθεί στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, ενώ υψηλότερη συμμετοχή στον συνολικό τους πληθυσμό έχουν περιοχές, είτε με σημαντική τουριστική ανάπτυξη, όπως τα περισσότερα νησιά των Κυκλάδων, οι Σποράδες, τα Ιόνια Νησιά και η Κρήτη, είτε περιοχές με αξιοσημείωτη αγροτική ανάπτυξη, όπως η Βοιωτία, η Κορινθία, η Αργολίδα κ.ά. Γενικά η αστυφιλία χαρακτηρίζει την επιλογή εγκατάστασης της πλειοψηφίας των μεταναστών στη χώρα μας. Το 2008, με βάση την ΕΕΔ, από τους 327.000 εργαζόμενους μετανάστες, οι 253.200 είναι μισθωτοί. Την ίδια περίοδο οι Έλληνες έχουν σαφώς καλύτερες αμοιβές. το 2008 όμως, κλείνει οριστικά ο κύκλος μιας περιόδου ανάπτυξης και ανοίγει ένας νέος κύκλος με χαρακτηριστικά έντονης ύφεσης και αβεβαιότητας.

Την τελευταία δεκαετία η Ελλάδα εισήλθε στη γνωστή σε όλους μας οικονομική κρίση, καθώς οι οικονομικές πολιτικές των τελευταίων δεκαετιών την έχουν οδηγήσει στα πρόθυρα της χρεοκοπίας.

Εν τω μεταξύ, η παραοικονομία, η οικογενειακή βάση της και η εποχικότητα κλάδων όπως ο τουρισμός, η γεωργία και οι κατασκευές, δημιούργησαν ζήτηση για εργατικό δυναμικό ανεξάρτητο από τις πρακτικές του συνδικαλισμού και τη νομοθεσία για τα εργατικά δικαιώματα.

Το ποσοστό συμμετοχής των μεταναστών στον συνολικό πληθυσμό είναι το υψηλότερο στην Ε.Ε. (10% περίπου του πληθυσμού και 15% του οικονομικά ενεργού).

Από το φθινόπωρο του 2009 όλοι οι οικονομικοί δείκτες είναι έντονα πτωτικοί (βιομηχανική παραγωγή, εμπόριο και κυρίως οι κατασκευές). Κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης τα ποσοστά ανεργίας των μεταναστών αυξάνονται ταχύτατα με αποτέλεσμα το 2013 να είναι μεγαλύτερα έναντι των Ελλήνων κατά 14,05 ποσοστιαίες μονάδες. Ο αριθμός των απασχολούμενων μεταναστών διαμορφώνεται σε 246.100 εργαζομένους εκ των οποίων το 14% είναι ανασφάλιστοι. Σε απόλυτα μεγέθη, το 1ο τρίμηνο του 2013 έναντι του 1ου τριμήνου του 2008, ο πρωτογενής τομέας δημιούργησε 15.500 νέες θέσεις απασχόλησης για τους μετανάστες, σε αντίθεση με τον δευτερογενή και τριτογενή τομέα, όπου χάθηκαν 90.600 και 6.400 θέσεις απασχόλησης αντίστοιχα. Αξίζει να σημειωθεί ότι, στον κατασκευαστικό κλάδο οι μετανάστες που εργάζονται το 2013 είναι μόλις 43.000 έναντι 114.700 που απασχολούντο το 2008, χάθηκαν δηλαδή 71.600 θέσεις απασχόλησης (Σταύρος Ζωγραφάκης, Χαράλαμπος Κασίμης) .

Την ίδια περίοδο, οι ακαθάριστες ροές αλλοδαπών προς την Ελλάδα μειώνονται με ταχείς ρυθμούς. Από 65.318 άτομα το 2005 είχαν ήδη μειωθεί σε 46.534 το 2009, για να καταρρακυλήσουν στα 17.732 άτομα το 2012. Η μείωση αυτή, πέρα από την εντατικοποίηση της αστυνόμευσης των συνόρων, δεν είναι ασύνδετη με το γεγονός ότι η επίδραση της ύφεσης στην ανεργία ήταν εντονότερη μεταξύ των μεταναστών από ότι στον εγχώριο πληθυσμό: ήδη από το α' τρίμηνο του 2011, ενώ ο γενικός δείκτης ανεργίας κυμαινόταν στο 15%, μεταξύ των μεταναστών είχε φτάσει το 20%.

Η κρίση έχει μεν απορρυθμίσει την επίσημη αγορά εργασίας προσδίδοντάς της χαρακτηριστικά της άτυπης (χαμηλότερες αμοιβές, μεγαλύτερη ευελιξία εργασιακών σχέσεων κ.ο.κ.), αλλά ταυτόχρονα αποδομεί ακόμα περισσότερο και την άτυπη αγορά εργασίας στην οποία, τόσο οι εργασιακές συνθήκες, όσο και οι αμοιβές πιέζονται ακόμα χαμηλότερα. Σε αυτή την άτυπη αγορά εργασίας φαίνεται να μετακινούνται και πρώην ή ακόμα νόμιμοι μετανάστες σε μια προσπάθεια να παραμείνουν απασχολούμενοι.

Στις αγορές εργασίας με μεγαλύτερη ευελιξία οι μετανάστες διατήρησαν ή και αύξησαν τις θέσεις απασχόλησής τους, αποδεχόμενοι όμως πολύ χαμηλές αμοιβές και άσχημες συνθήκες εργασίας. Σε αυτά τα επίπεδα των αμοιβών και των συνθηκών εργασίας οι Έλληνες δεν φαίνονται διατεθειμένοι να εργαστούν ακόμα. Στις αγορές εργασίας που εφαρμόζεται το ισχύον εργασιακό πλαίσιο οι μετανάστες, όπως και οι Έλληνες, είχαν αναλογικά τις ίδιες απώλειες θέσεων απασχόλησης με τα μερίδιά τους να παραμένουν αμετάβλητα.

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι οι μετανάστες συνεισέφεραν σημαντικά στη βελτίωση των επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας και όλως ιδιαίτερος, στην επίτευξη των στόχων που απαιτούσε η ένταξη στην ΟΝΕ. Η παρουσία τους έχει συμβάλει στην αύξηση της ενεργούς ζήτησης, στη βελτίωση των δημογραφικών δεικτών, στη στήριξη των ασφαλιστικών συστημάτων και γενικά στην αύξηση του δυνητικού παραγόμενου προϊόντος. Η παρουσία των μεταναστών στη χώρα μας την τελευταία 20ετία τόνωσε την αγροτική παραγωγή καλύπτοντας τις θέσεις απασχόλησης που εγκατέλειψαν οι Έλληνες, οι οποίοι μετακινήθηκαν προς τα αστικά κέντρα και σε άλλους τομείς δραστηριότητας. Επίσης σημαντική συμβολή είχαν στην έγκαιρη προετοιμασία των Ολυμπιακών Αγώνων, στην κατασκευή των μεγάλων δημόσιων έργων. Οι μετανάστες, ως εργαζόμενοι, συμβάλλουν στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν.

Οι παράνομοι μετανάστες έχουν και αυτοί θετικές επιδράσεις στην οικονομία. Προσφέρουν αυξημένη κινητικότητα εργασίας και ευκαμψία μισθών και διευρύνουν τις στενές μισθολογικές διαφορές ανάμεσα σε ανειδίκευτη και ειδικευμένη εργασία. Η απασχόληση παράνομων μεταναστών μέχρι τώρα φαινόταν ελκυστική επιλογή για τον εργοδότη. Επιπλέον, υπάρχουν σημαντικά πρόσθετα «οφέλη» για τους εργοδότες, όπως η μη πληρωμή των ασφαλιστικών εισφορών, η μη εφαρμογή της νομοθεσίας για την υγιεινή και την ασφάλεια και οι μειωμένες, από κάθε άποψη, απαιτήσεις. Όμως, είναι πιθανόν, μετά την πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση (2013) με δεδομένη την ποινικοποίηση και την επιβολή υψηλών προστίμων η απασχόληση παράνομων μεταναστών να έχει μεγαλύτερο ρίσκο για τους εργοδότες.

Δεν έχει εντοπιστεί σοβαρός ανταγωνισμός μεταναστών με τον γηγενή πληθυσμό στις αγορές εργασίας, καθώς ο ρόλος τους είναι μάλλον συμπληρωματικός, αφού απασχολούνται σε θέσεις εργασίας που δεν διεκδικούν οι Έλληνες εργαζόμενοι και καλύπτουν ελλείψεις των επιμέρους αγορών, που έχουν προκύψει από διαρθρωτικούς, δημογραφικούς και κοινωνικούς παράγοντες, παρέχοντας υπηρεσίες με προσόντα ανώτερα των απαιτούμενων αλλά και αποδεχόμενοι μισθούς, εν γένει χαμηλότερους. [Παπαδοπούλου Δ. , Μπάγκαβος Χ., 2003]

Η απασχόληση των μεταναστών αναμφίβολα χαρακτηρίζεται από μια υπερεκπροσώπηση τους σε συγκεκριμένους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας, όπως:

- Κατασκευές
- Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό
- Μεταποιητικές βιομηχανίες
- Ξενοδοχεία και εστιατόρια
- Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή οχημάτων και οικιακών συσκευών
- Γεωργία, κτηνοτροφία, δασοκομία
- Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες
- Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες
- Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών
- Υγεία και κοινωνική μέριμνα
- Αλιεία
- Ορυχεία και λατομεία κ.α.

Η υπέρ-συγκέντρωση τους αφορούν δηλαδή τα κάτωθι τρία επαγγέλματα:

- Ειδικευμένοι τεχνίτες (35%)
- Ανειδίκευτοι εργάτες – χειρώνακτες (34%)
- Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών (14%) [Μπάγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ. & Συμεωνάκη Μ., 2008].

Πιστεύετε ότι οι μετανάστες «κλέβουν» τις δουλειές από τους Έλληνες;		
Απαντήσεις Ελλήνων		
Ναι	Όχι	ΔΑ
20	63	1

Πίνακας 19 : Πίνακας μονολεκτικών απαντήσεων από Έλληνες [Μπάγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ. & Συμεωνάκη Μ., 2008]

Πιστεύετε ότι οι μετανάστες «κλέβουν» τις δουλειές από τους Έλληνες;		
Απαντήσεις μεταναστών		
Ναι	Όχι	ΔΑ
6	19	--

Πίνακας 20 : Πίνακας μονολεκτικών απαντήσεων από μετανάστες [Μπάγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ. & Συμεωνάκη Μ., 2008]

Η προθυμία των μεταναστών για εργασία και οι χαμηλές τους απαιτήσεις, εκτιμώνται ως προσόντα για την είσοδό τους στην αγορά εργασίας [Μπάγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ. & Συμεωνάκη Μ., 2008].

2.6 Χαμηλά ποσοστά ανεργίας μεταναστών

Είναι χαρακτηριστικό ότι μέχρι σήμερα η χώρα μας δεν έχει δεχτεί Σύσταση για την ένταξη των μεταναστών στην ελληνική αγορά εργασίας. Είναι χαρακτηριστικό, άλλωστε, ότι η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα στην Ε.Ε. όπου τα ποσοστά απασχόλησης και ανεργίας των μεταναστών είναι καλύτερα από αυτά των γηγενών, οπότε δε χρειάστηκε να θέσει σχετικούς εθνικούς στόχους όπως αυτό απαιτούσαν οι Κατευθυντήριες Γραμμές. Γίνεται φανερό, ότι η εξέλιξη των συνολικών ποσοστών συμμετοχής, απασχόλησης και ανεργίας επηρεάστηκε με διαφορετική ένταση από την παρουσία Ελλήνων και αλλοδαπών στην αγορά εργασίας καθώς και από τις διαφοροποιήσεις μεταξύ των φύλων. Ουσιαστικά ο κάθε ένας από τους τέσσερις (4) «υπό-πληθυσμούς» (Έλληνες, Ελληνίδες, αλλοδαποί και αλλοδαπές), επηρεάζει με διαφορετικό τρόπο την εξέλιξη των συνολικών μεγεθών. Η ένταση της αντίστοιχης επίπτωσης που ασκεί η κάθε μία από τις τέσσερις (4) πληθυσμιακές κατηγορίες εξαρτάται από τα ποσοστά συμμετοχής, απασχόλησης και ανεργίας για κάθε μια από τις κατηγορίες αυτές καθώς και από το μερίδιο της καθεμιάς στο συνολικό πληθυσμό σε ηλικία εργασίας (για τα συνολικά ποσοστά συμμετοχής και

απασχόλησης) ή στο συνολικό εργατικό δυναμικό (για το συνολικό ποσοστό ανεργίας). Η διαχρονική και διακριτή επίπτωση της κάθε μιας από τις τέσσερις (4) κατηγορίες στα συνολικά μεγέθη, συναρτάται: **α)** με τις μεταβολές που συντελούνται στα ποσοστά (συμμετοχής, απασχόλησης και ανεργίας) και **β)** με τις μεταβολές που αφορούν στο μερίδιο που καταλαμβάνουν στον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας ή στο εργατικό δυναμικό. Η πρόσβαση των μεταναστών στην απασχόληση επιτυγχάνεται στην Ελλάδα ευχερέστερα από ότι συμβαίνει σε οποιαδήποτε άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (έστω των 15), ή ακόμη και σε διεθνές επίπεδο, μεταξύ των κλασσικών χωρών υποδοχής. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στατιστικά στοιχεία, τρία χρόνια έπειτα από την ολοκλήρωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, σε μια περίοδο η οποία, όπως υποστηρίζεται από πολλές πλευρές, θα έπρεπε να χαρακτηρίζεται από έξαρση της ανεργίας στις τάξεις των μεταναστών, τα ποσοστά ανεργίας τους: **α)** είναι χαμηλότερα του εθνικού μέσου όρου και χαμηλότερα από τα αντίστοιχα ποσοστά των Ελλήνων και Ελληνίδων συναδέλφων τους **β)** εμφανίζουν μια τάση σταδιακής και διαρκούς μείωσης τα τελευταία πέντε χρόνια και στα δύο φύλα, τάση η οποία καταγράφεται και για τα έτη τα οποία ακολουθούν την περάτωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Πρέπει να τονιστεί η ανυπαρξία ειδικών μέτρων ένταξης και συμμετοχής των μεταναστών στην αγορά εργασίας. Όλα τα μέτρα απευθύνονται σε όλους και αυτή η πολιτική δεν λαμβάνει υπόψη τις τυπικές ή ουσιαστικές αδυναμίες κάποιων συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων όπως είναι οι μετανάστες. Σαν αποτέλεσμα αναπαράγει την ανισότητα και τις διακρίσεις αφού δεν προβλέπει μεθόδους και ενεργά μέτρα για να τις άρει. [Παπαδοπούλου Β. Δέσποινα, 2008].

2.7 Μετά-ανάλυση ευρημάτων

Η μελέτη δείχνει ότι η συμβολή των μεταναστών στην οικονομική ανάπτυξη, τους μισθούς και την απασχόληση είναι σαφώς θετική αν και σχετικά μικρή.

Η ένταξη του μετανάστη στην αγορά εργασίας της χώρας υποδοχής είναι ίσως ο κυριότερος παράγοντας κοινωνικής ένταξης. Η κοινωνική ένταξη και συμμετοχή των μεταναστών στην αγορά εργασίας, με τη σειρά της μεγιστοποιεί την θετική τους συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας υποδοχής.

Η τεχνική της μετα – ανάλυσης παρέχει μια σύνθεση των εμπειρικών μελετών, για να διερευνήσει εάν τα ευρήματα της βιβλιογραφίας συναινούν σε ένα γενικότερο συμπέρασμα και κατά πόσον οι διαφορές στα αποτελέσματα μεταξύ των μελετών μπορούν να εξηγηθούν (Cooper and Hedges, 1994). Πρόκειται για μια τεχνική που σχετικά πρόσφατα έχει αξιοποιηθεί και για την διερεύνηση της ένταξης των μεταναστών στην αγορά εργασίας. [Μητράκος Θ.,2013].

Τα ερευνητικά ερωτήματα των διαθέσιμων μελετών

- Τα χαρακτηριστικά της απασχόλησης των μεταναστών στην Ελλάδα
- Οι επιπτώσεις της παρουσίας των μεταναστών στην ελληνική αγορά εργασίας
- Η κατοχή τίτλου διαμονής επηρεάζει το καθεστώς απασχόλησης και της ανεύρεσης εργασίας;
- Μισθολογικές διαφορές μεταξύ Ελλήνων και μεταναστών εργαζομένων
- Υποκαθιστούν οι μετανάστες υπάρχουσες θέσεις εργασίας των γηγενών;
- Το ρόλο και τον τρόπο συμμετοχής των μεταναστών στην αγροτική οικονομία και την ύπαιθρο
- Δημιουργούνται νέες πηγές φτώχειας και αποκλεισμού;
- Οι παράγοντες που καθορίζουν την ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας

Πίνακας 21: Τα ερευνητικά ερωτήματα των διαθέσιμων μελετών

Ερευνητικές υποθέσεις	Αριθμός μελετών	Μελέτες που καταλήγουν σε θετική απάντηση
-----------------------	-----------------	---

Ερευνητικές υποθέσεις	Αριθμός μελετών	Μελέτες που καταλήγουν σε θετική απάντηση
Είναι θετική η συμβολή των μεταναστών στη γεωργική και την ευρύτερη οικονομική ανάπτυξη της ελληνικής υπαίθρου;	15	13
Οι μετανάστες δεν υποκαθιστούν γηγενείς εργαζομένους στην αγορά εργασίας;	14	11
Είναι θετική η συμβολή των μεταναστών στους δημογραφικούς δείκτες της χώρας;	8	7
Είναι θετική η συμβολή των μεταναστών στην ελληνική οικονομία;	10	9
Η νομιμοποίηση των μεταναστών έχει θετικές επιπτώσεις στην ελληνική αγορά εργασίας;	13	8
Οι Έλληνες αμείβονται καλύτερα για την ίδια εργασία έναντι των μεταναστών;	15	15
Υπάρχει σοβαρό πρόβλημα ανασφάλιστης εργασίας των μεταναστών και πρόσβασης στις σχετικές υπηρεσίες;	13	11
Είναι υψηλότερα τα ποσοστά απασχόλησης των μεταναστών έναντι των γηγενών;	8	8
Είναι χαμηλότερα τα ποσοστά ανεργίας των μεταναστών έναντι των γηγενών;	7	6

Πίνακας 22: Στατιστικός Έλεγχος Ερευνητικών Υποθέσεων

Παρατηρούμε ότι οι περισσότερες μελέτες καταλήγουν σε θετική απάντηση, υποστηρίζοντας την ουσιαστική συμβολή των μεταναστών στην ελληνική οικονομία.

2.8 Μετανάστες και ασφάλιση

Μια ομάδα ανθρώπων με συγκεκριμένες ιδιαιτερότητες στην ασφάλιση υγείας είναι οι οικονομικοί μετανάστες. Πολλοί άνθρωποι έρχονται στη χώρα μας αναζητώντας μια καλύτερη ποιότητα ζωής. Οι οικονομικοί μετανάστες έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά μελετώντας τις ανάγκες ασφάλισής τους:

- Δεν έχουν κοινωνικό ταμείο
- Δεν έχουν μεγάλη οικονομική δυνατότητα εξ ορισμού
- Υπάρχει απαίτηση από τους κρατικούς φορείς για μια ιδιωτική ασφάλιση προκειμένου να εκδοθεί άδεια παραμονής.

Μην μπορώντας λοιπόν να κάνουν ένα μακροχρόνιο οικονομικό πλάνο και έχοντας την υποχρέωση ασφάλισης "κάπου", οι οικονομικοί μετανάστες κυρίως ψάχνουν κάτι οικονομικό για να βγάλουν την υποχρέωση της άδειας παραμονής κυρίως.

Μέχρι πρόσφατα η νομοθεσία δεν ήταν σαφής αναφορικά με τις απαραίτητες ασφαλιστικές καλύψεις, με αποτέλεσμα να δημιουργείται ασάφεια και περιθώριο για λάθη από τους μετανάστες. Από 21.10.2014 όμως ισχύει ΚΥΑ όπου καθορίζει σαφώς τι πρέπει να καλύπτει ένα ασφαλιστήριο υγείας, απλοποιώντας πολύ τα πράγματα. Όλοι οι μετανάστες έχουν δικαίωμα στην υγεία. Σήμερα, εκτός από τους νόμιμους μετανάστες που εργάζονται και ασφαλίζονται και απολαμβάνουν τις ίδιες παροχές ασφάλισης με τους γηγενείς, οι ανασφάλιστοι έχουν πλέον πρόσβαση και στους ιδιώτες γιατρούς και τα εργαστήρια που έχουν σύμβαση με τον ΕΟΠΥΥ και περιλαμβάνονται στο Μητρώο Παρόχων του “Voucher Υγείας”. Πρόσβαση στην υγεία έχουν και όσοι δεν κατέχουν νόμιμα έγγραφα παραμονής. Είναι γνωστό, πως ακόμα και στους νόμιμους μετανάστες, που δικαιούνται ίση μεταχείριση με αυτή των γηγενών, η εξυπηρέτηση και βοήθεια απέναντί τους, δεν είναι πάντα η ίδια και αυτό είναι κάτι που χρήζει βελτίωσης. Η εκπαίδευση και η ισότιμη πρόσβαση στην υγεία των νόμιμων μεταναστών, είναι κάτι που πρέπει να βελτιωθεί και να επενδύσουμε σε αυτούς τους ανθρώπους, διότι η συνεισφορά τους στον οικονομικό ιστό της χώρας είναι

πολύτιμη και απαραίτητη. Τους χρειαζόμαστε. Τους χρειαζόμαστε υγιείς και μορφωμένους.

Το ΙΚΑ το έτος 2015, προχώρησε στη χορήγηση ασφαλιστικής ικανότητας σε 37,514 ανέργους και σε 36,344 ανασφάλιστους υπηκόους τρίτων χωρών

2.9 Μετανάστευση και διαπολιτισμική εκπαίδευση στην Ελλάδα

Το μεταναστευτικό υπόβαθρο φαίνεται να συσχετίζεται αρνητικά με το επίπεδο εκπαίδευσης, τα άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο τείνουν να έχουν χαμηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο από τους γεννημένους στην Ελλάδα. Τα άτομα που έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα και έχουν και τους δύο γονείς τους γεννημένους στην Ελλάδα παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ποσοστό αποφοίτων ανώτατης εκπαίδευσης και το μικρότερο ποσοστό αποφοίτων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ το αντίστροφο ισχύει για τα άτομα που έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό και έχουν και τους δύο γονείς τους γεννημένους στο εξωτερικό. Επίσης, διαφοροποιήσεις παρουσιάζονται σε σχέση με την κατάσταση απασχόλησης. Το ποσοστό ανεργίας είναι χαμηλότερο για τα άτομα που έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα και έχουν και τους δύο γονείς τους γεννημένους στην Ελλάδα.

Οι μετανάστες κατά την περίοδο εγκατάστασής τους στις νέες τους πατρίδες αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα προσαρμογής, τα οποία προέρχονται κυρίως από την ανάγκη συνύπαρξης με ανθρώπους που διαθέτουν διαφορετικό πολιτιστικό υπόβαθρο. Αυτό δημιουργεί το φαινόμενο του «επιπολιτισμού» το οποίο έχει να κάνει με τις μεταβολές που επέρχονται στην κοινωνική συμπεριφορά των ανθρώπων, τόσο της ομάδας που μεταναστεύει όσο και εκείνης που (με ευχαρίστηση ή δυσαρέσκεια) τους υποδέχεται.

Με στόχο την ακώλυτη ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο, η Ελληνική Πολιτεία έχει προκρίνει την ένταξη του Εκπαιδευτικού Συστήματος στα πλαίσια της Διαπολιτισμικότητας.

Πρόκειται για το εκπαιδευτικό μοντέλο που επιτρέπει την διαλεκτική σχέση, και τη συνεργασία ανάμεσα σε άτομα διάφορων εθνικών/μεταναστευτικών ομάδων. Το νομοθετικό πλαίσιο την τελευταία δεκαετία έχει αναμορφωθεί ώστε να επιτρέπει τις

διαπολιτισμικές παρεμβάσεις, ωστόσο υπάρχουν σημαντικές δυσκολίες και καθυστερήσεις στην εφαρμογή του. Θα λέγαμε ότι η διαπολιτισμική εκπαίδευση έχει ως στόχο:

- την δημιουργία συνθηκών που ευνοούν την πολυφωνία στην κοινωνία
- την ευαισθητοποίηση των παιδιών στον δικό τους πολιτισμό και την ευαισθητοποίησή τους στο ότι υπάρχουν και άλλοι τρόποι συμπεριφοράς και άλλα αξιακά συστήματα
- την ανάπτυξη του σεβασμού για τους τρόπους ζωής που διαφέρουν από το δικό τους, έτσι ώστε τα παιδιά να μπορούν να κατανοήσουν και να εκτιμήσουν το ένας τον άλλο
- την προώθηση της ισότητας
- να επιτρέπει στα παιδιά να κάνουν συνειδητές επιλογές και να ενεργοποιούνται όταν αντιμετωπίζουν ζητήματα προκατάληψης και διακρίσεων
- να εκτιμούν και να αποδέχονται διαφορές και ομοιότητες
- να επιτρέπει σε όλα τα παιδιά να μιλούν για τον εαυτό τους και να περιγράφουν τον πολιτισμό και την ιστορία τους

Το μορφωτικό επίπεδο των απασχολούμενων μεταναστών οι οποίοι έχουν τελειώσει:

- Πρωτοβάθμια εκπαίδευση το 21,1%
- Δευτεροβάθμια εκπαίδευση το 61,3%
- Τριτοβάθμια εκπαίδευση 16,5%
- Δεν έχει πάει καθόλου σχολείο 1,0%

Η «παιδαγωγικά αισιόδοξη» προσέγγιση, είναι η ενθάρρυνση της ανάπτυξης της μητρικής γλώσσας και κουλτούρας τόσο στα σπίτια των παιδιών όσο και μέσα στα σχολεία τους, καθώς και η χρήση των γλωσσικών, γνωστικών και κοινωνικό-πολιτισμικών πόρων που φέρνουν τα παιδιά αυτά στο σχολείο ως βάση για τον σχεδιασμό της τυπικής εκπαίδευσής τους. Αυτό όμως μπορεί να συμβεί μόνο αν οι δάσκαλοι εξοικειωθούν και αποκτήσουν άνεση με τις ευρύτερες κοινότητες μέσα στις οποίες μεγαλώνουν και ζουν αυτά τα παιδιά.

Η εκπαιδευτική πολιτική σχετικά με τα παιδιά μεταναστών είναι ελάχιστα ανεπτυγμένη. Ως βασικά προβλήματα θα μπορούσαμε να αναφέρουμε το αβέβαιο καθεστώς νομιμότητας, καθώς και την έλλειψη στοιχείων τόσο για το σύνολο του μεταναστευτικού πληθυσμού όσο και για τον μαθητικό πληθυσμό. Βέβαια, η κατάσταση δείχνει να βελτιώνεται σημαντικά με την ίδρυση του Ινστιτούτου Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (ΠΠΟΔΕ) και τη καταγραφή των αλλοδαπών και ομογενών μαθητών.

Δεν υπάρχουν αρκετά στοιχεία για τις επιδόσεις των μεταναστών μαθητών στα ελληνικά σχολεία και για τους παράγοντες που τους επηρεάζουν, σχετικές μελέτες σημειώνουν τις μη ικανοποιητικές σχολικές επιδόσεις των μεταναστών μαθητών, καθώς και τις σχετικές απόψεις και προκαταλήψεις των εκπαιδευτικών.

Η αποτελεσματική διδασκαλία είναι αναπτυξιακή. Χτίζει επάνω σε δεξιότητες, γνώση και εμπειρίες που αποκτούν τα παιδιά πριν το σχολείο και τα σχολικά τους χρόνια και επεκτείνει και διευρύνει τις δεξιότητες και τις εμπειρίες τους με τρόπο που έχουν νόημα, από αναπτυξιακή άποψη, καθ' όλη τη σχολική τους πορεία [Χριστοδούλου Θ., 2009].

Για την στήριξη των παιδιών των μεταναστών συγκροτήθηκε Επιτροπή με κεντρικούς άξονες της δράσης:

- την καταγραφή των παιδιών νηπιακής σχολικής και μετασχολικής ηλικίας, με στόχο να προσδιοριστούν οι ανάγκες υποστήριξης, φροντίδας και εκπαίδευσης, ανθρώπινου δυναμικού και υποδομών
- Την καταγραφή των μεταναστών που θα μπορούσαν να εργαστούν ή να προσφέρουν εθελοντικά στις εκπαιδευτικές δομές και δράσεις
- Την καταγραφή πρωτοβουλιών από ελληνικούς και διεθνείς φορείς
- Την εκπαίδευση και επιμόρφωση του προσωπικού που θα απασχοληθεί στις δράσεις
- Κάθε άλλη ενέργεια που αφορά την εκπόνηση των συναφών σχεδίων δράσης

Για την υποβοήθηση του έργου της Επιτροπής συγκροτήθηκαν και δυο ακόμη επιτροπές, μια επιστημονική και μια καλλιτεχνικού περιεχομένου.

2.10 Ευρωπαϊκή πολιτική

Ο ευρωπαϊκός μηχανισμός της Λισσαβόνας εφαρμόζεται και συναντάει εμπόδια στην Ελλάδα, όχι μόνο εξαιτίας των ιδιαιτεροτήτων της ελληνικής αγοράς εργασίας, αλλά επειδή δημιουργεί πληθώρα παράλληλων δομών πλημμελούς και άνισης ένταξης και υποσυμμετοχής στην αγορά εργασίας. Οι δύο βασικές αρχές που φαίνονται να διαγράφονται ως απόλυτη προτεραιότητα, και με αυτές φαίνεται να συμφωνούν όλες οι ευρωπαϊκές χώρες, είναι η καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης με παράλληλη αυστηρή αστυνόμευση των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης και η ένταξη των ήδη εγκατεστημένων μεταναστών στις ευρωπαϊκές κοινωνίες μέσα από τη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας. Η ανάγκη μιας ενιαίας – κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής για την μετανάστευση, κρίνεται επιβεβλημένη.

Η μεταναστευτική πολιτική αφορά το σύνολο των μέτρων και τις υιοθετημένες κοινωνικές πρακτικές. Σε αυτό το σημείο, κρίνεται αναγκαίο να αναφέρουμε τις πολιτικές μετανάστευσης της Γαλλίας και της Γερμανίας. Οι πολιτικές της Γαλλίας, είχαν ως κύριο στόχο την απόλυτη και ολοκληρωτική αφομοίωση των αποικιακών πληθυσμών ως κατώτερους πολιτισμούς, αντίθετα οι πολιτικές της Γερμανίας, αφορούσαν την απλή επαγγελματική ένταξη των μεταναστών, με κύριο στόχο την διατήρηση των πολιτισμικών χαρακτηριστικών και την προσωρινότητα στη διαμονή. Το στάδιο που μεσολαβεί, αποτελεί την ενδιάμεση λύση στις αποτυχίες των παραπάνω σταδίων, στο οποίο παρουσιάζεται μια ολοκληρωμένη κοινωνική συμμετοχή που δεν περιορίζεται μόνο στον επαγγελματικό τομέα, αλλά σε όλους τους τομείς της κοινωνικής δραστηριότητας, καθώς επιτρέπει τη διατήρηση της πολιτισμικής ταυτότητας του ατόμου.

Η Ελλάδα θα πρέπει να αρχίσει να υιοθετεί μέτρα για την ένταξη και την ενσωμάτωση των ήδη εγκατεστημένων και νόμιμων μεταναστών. Οι σύγχρονες μεταναστευτικές πολιτικές καλούνται να επιλύσουν θέματα όπως αυτό της δημογραφικής εξέλιξης και την αντιμετώπιση της ανόδου των ακροδεξιών κομμάτων.

Επίσης, δεν μπορούμε να κάνουμε λόγο για μεταναστευτική πολιτική χωρίς να λάβουμε υπόψη τα παιδιά της δεύτερης γενιάς μεταναστών, δηλαδή τα παιδιά των ήδη εγκατεστημένων μεταναστών στις χώρες υποδοχής.

Συνοπτικά θα μπορούσαμε ένα πούμε ότι η μετανάστευση μπορεί να αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα για την αποφυγή μιας μελλοντικής μείωσης του πληθυσμού και να συμβάλει στην κάλυψη των αναγκών σε ανθρώπινο δυναμικό για την αγορά εργασίας, αλλά σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αποτρέψει τη μελλοντική μείωση του πληθυσμού σε ηλικιακή εργασία και τη διεύρυνση της δημογραφικής γήρανσης του πληθυσμού της Ελλάδας.

Ξεφεύγοντας από τη λογική της αστυνόμευσης, γίνεται φανερό η ανάγκη μιας νέας πολιτικής που θα αντιμετωπίζει πιο σφαιρικά το ρόλο των μεταναστών στην Ελληνική πραγματικότητα και οικονομία. Η αντίληψη αυτή αποτυπώνεται στο Νόμο 2910/2001 και αφορά στην μακροχρόνια παραμονή και πολιτογράφηση των μεταναστών, στους εσωτερικούς και εξωτερικούς ελέγχους, στην πρόσκληση των μεταναστών για απασχόληση καθώς και στη δημιουργία νέων θεσμικών οργάνων. Χωρίς αμφιβολία συναντάμε μια σειρά καινοτομιών σε σχέση με το προηγούμενο νομικό καθεστώς.

Τα σημεία του νέου νόμου που εμφανίζουν τα περισσότερα προβλήματα είναι ως προς την είσοδο και την παραμονή των μεταναστών και ως προς την διαφορετική αντιμετώπιση των ομογενών από την Αλβανία και των ομογενών από την πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. προς όφελος των δεύτερων. Επομένως θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο νέος νόμος χαρακτηρίζεται από την μη σφαιρική αντιμετώπιση βασικών θεμάτων νομιμοποίησης μεταναστών.

Η ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής πολιτικής για την μετανάστευση θα πρέπει να αφορά διάφορες πτυχές του φαινομένου της μετανάστευσης και πιο συγκεκριμένα:

A. τη διεύρυνση της Ε.Ε.

B. την οικογενειακή συνένωση

Γ. το ζήτημα των πολιτικών προσφύγων

Δ. το ζήτημα των οικονομικών μεταναστών

Ε. την κοινωνικό – οικονομική ένταξη των μεταναστών

Στ. στη λειτουργία και οργάνωση των εκπαιδευτικών θεσμών

Ζ. τη συνεργασία με τις χώρες αποστολής [Παπαδοπούλου Δ. , Μπάγκαβος Χ., 2003]

Αναμφίβολα ο ρόλος και η συμβολή της Ε.Ε. στη διαχείριση του φαινομένου της μετανάστευσης θα είναι καθοριστικός [Παπαδοπούλου Δ. , Μπάγκαβος Χ., 2003]. Η Ε.Ε. είναι εκείνη που έχει το ρόλο του ρυθμιστή. Σε ένα δεύτερο επίπεδο πρέπει να αναλάβουν δράση το ελληνικό κράτος και όλοι οι δημόσιοι και ημι-δημόσιοι φορείς, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και οι ιδιωτικού φορείς, ακόμη και ο κάθε πολίτης ξεχωριστά. Χρειάζεται πολύ δουλειά για μια οριστική ρήξη με το στερεότυπο παρελθόν της ελληνικής κοινωνίας. [Μπάγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ. & Συμεωνάκη Μ., 2008].

3 Συνεντεύξεις εργοδοτών επιχειρήσεων και μελέτες Φορέων σχεδιασμού και υλοποίησης πολιτικών απασχόλησης.

3.1 Έρευνα ΟΟΣΑ για την ανεργία στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του 2016 και όπως καταγράφεται σε έρευνα του ΟΟΣΑ, στην Ελλάδα το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων ανέρχεται στο συντριπτικό ποσοστό του 73,7%, το οποίο είναι και το πρώτο στη λίστα με τις χώρες – μέλη του Οργανισμού.

Παράλληλα, σύμφωνα με την έρευνα που βασίζεται σε στοιχεία του γ' τριμήνου του 2015, η Ελλάδα έρχεται δεύτερη όσον αφορά το συνολικό ποσοστό ανεργίας, με 24,7%, ενώ κατέχει το τέταρτο χαμηλότερο ποσοστό στη συνολική απασχόληση, με 51,1%, και το τρίτο χαμηλότερο ποσοστό στην απασχόληση ατόμων 55-64 ετών, με μόλις 34,6%.

Αξιοσημείωτο επίσης στην έρευνα του ΟΟΣΑ είναι ότι η Ελλάδα έρχεται δεύτερη, πίσω από την Τουρκία, όσον αφορά την χαμηλή ποιότητα στους χώρους εργασίας.

Τέλος, αρνητικές επιδόσεις καταγράφει η χώρα μας και στην απασχόληση των μεταναστών, με 53,4%, αλλά και στην εκπαίδευση, την απασχόληση ή την εξειδίκευση των νέων ανθρώπων (15-29 ετών), με το ιδιαίτερα υψηλό και αρνητικό ποσοστό του 26,7%, το οποίο κατατάσσει την Ελλάδα στην τέταρτη χειρότερη θέση στη σχετική κατηγορία.

Τον Νοέμβριο του 2015 σύμφωνα με στοιχεία που παρουσίασε ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και δόθηκαν στη δημοσιότητα ο πληθυσμός της Ελλάδας που δεν εργάζεται υπερβαίνει τα 7 εκατ. άτομα, με ολέθριες συνέπειες για τη βιωσιμότητα της οικονομίας.

Την έρευνα την δημοσίευσε η εφημερίδα "Νέα" και μεταξύ άλλων παρουσιάζει τα παρακάτω στατιστικά στοιχεία:

- Ο αριθμός των ανέργων (2015) κινείται στα 1.196.736 άτομα, ενώ σε τουλάχιστον 350.000 οικογένειες δεν υπάρχει ούτε ένα εργαζόμενο μέλος. Σε αυτό το θλιβερό στοιχείο έρχεται να προστεθεί και η εκτίμηση της Κομισιόν ότι η ανεργία στην Ελλάδα για το 2015 έφτασε το 25,7%, ενώ το 2016 θα αυξηθεί στο 25,8% επί του οικονομικά ενεργού πληθυσμού.
- Περισσότεροι από 7 στους 10 ανέργους (73,1%) δεν έχουν δουλειά για πάνω από 2,5 χρόνια, ενώ οι νέοι άνθρωποι (18-24 ετών) αποτελούν το μεγαλύτερο θύμα της ανεργίας, καθώς το ποσοστό τους ανέρχεται σε 48,5%.
- 9 στους 10 ανέργους δεν λαμβάνουν καμία απολύτως στήριξη από τον ΟΑΕΔ, ούτε ως επίδομα ανεργίας, ούτε ως επιδότηση απασχόλησης.
- Ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός ανήλθε συνολικά σε 3.296.280 άτομα, ενώ το σύνολο των απασχολούμενων αριθμεί 3.591.407 άτομα. Από τους απασχολούμενους, τουλάχιστον 1 εκατ. άτομα που εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα παραμένουν απλήρωτοι έως και 5 μήνες.
- 7 στις 10 θέσεις εργασίας που ανοίγουν αφορούν σε προσωρινή ή και περιστασιακή απασχόληση, καθώς οι λεγόμενες «ευέλικτες μορφές εργασίας» τείνουν να καταστούν κανόνας στην ελληνική πραγματικότητα [*«Το Χρήμα»*, 2016].

Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), ο πληθυσμός που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό, κατά ομάδες ηλικιών και υπηκοότητα είναι:

Ομάδες ηλικιών	Υπηκοότητα	%
18-64	Ημεδαποί	37,4
18-64	Αλλοδαποί που διαμένουν στην Ελλάδα	64,3
18-64	Αλλοδαποί χωρών ΕΕ των 27 που διαμένουν στην Ελλάδα	49,1
18-64	Αλλοδαποί εκτός χωρών ΕΕ των 27, που διαμένουν στην Ελλάδα	67,1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 23: Ηλικιακή κατανομή ανά υπηκοότητα που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας

Ομάδες ηλικιών	Υπηκοότητα	%
18+	Ημεδαποί	33,4
18+	Αλλοδαποί που διαμένουν στην Ελλάδα	63,6
18+	Αλλοδαποί χωρών ΕΕ των 27, που διαμένουν στην Ελλάδα	45,1
18+	Αλλοδαποί εκτός χωρών ΕΕ των 27, που διαμένουν στην Ελλάδα	67,1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 24: Κατανομή ανά υπηκοότητα που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας στην ηλικία 18+

Λόγω των περίπλοκων και ελλιπή εργασιακών δομών, την ανεργία των Ελλήνων και την γενικότερη αστάθεια της χώρας, αντιλαμβανόμαστε ότι τα ποσοστά ανεργίας των μεταναστών και του κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, έρχονται ως φυσικό επακόλουθο. Για αυτό το λόγο, παρατηρείται αξιοσημείωτο ποσοστό μεταναστών που επιστρέφουν στις πατρίδες τους. Με βάση τα στοιχεία της εφημερίδας «η Καθημερινή», χιλιάδες Αλβανοί έχουν επιστρέψει στη χώρα τους από την αρχή της οικονομικής κρίσης.

Τομείς όπως η γεωργία, η κτηνοτροφία, η αλιεία, οι κατασκευές, απασχολούν σημαντικό μέρος των μεταναστών. Είναι οι τομείς που παρά την κρίση, φαίνεται να έχουν επηρεαστεί λιγότερο και δίνουν στην περίοδο της ελληνικής οικονομικής κρίσης ένα έστω μικρό θετικό πρόσημο στο ΑΕΠ.

Είναι αλήθεια ότι κατά τα τελευταία χρόνια της ευδαιμονίας, οι γεννήσεις από αλλοδαπούς ήταν ο παράγοντας που ανέτρεψε το αρνητικό ισοζύγιο γεννήσεων-θανάτων από τον ελληνικό πληθυσμό και επέτρεψε την αύξηση του πληθυσμού της χώρας έως και το 2010. Ενδεικτικά, την περίοδο 2004-9 καταγράφηκαν 76.300 περισσότεροι θάνατοι από

γεννήσεις Ελλήνων, ενώ μεταξύ αλλοδαπών, σημειώθηκαν 108.000 περισσότερες γεννήσεις.

Ωστόσο η κρίση δεν έχει επιδράσει αρνητικά μόνο στη διάθεση των Ελλήνων να κάνουν οικογένεια. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, ο αριθμός των γεννήσεων από αλλοδαπές γυναίκες στην Ελλάδα μειώνεται κάθε χρόνο από το 2010-4, με την αθροιστική μείωση στην τετραετία να προσεγγίζει το 45%. Αυτό έρχεται να προστεθεί στην ευρέως παρατηρούμενη τάση των μεταναστών να προσαρμόζονται με τις τάσεις στη χώρα υποδοχής. Η γονιμότητα των μεταναστών συγκλίνει ταχέως με τα επίπεδα γονιμότητας της χώρας υποδοχή σημειώνει ο Φραντσέσκο Μπιλάρι, καθηγητής Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης. Όπως εξηγεί, η μετανάστευση έχει ήδη επιβραδύνει τον ρυθμό γήρανσης του πληθυσμού στη Ν. Ευρώπη (Ιταλία, Ισπανία). Χώρες με χαμηλή γονιμότητα και χαμηλά επίπεδα μετανάστευσης (Ιαπωνία, Ν. Κορέα), γερνάνε πολύ ταχύτερα». Ωστόσο, σημειώνει ο Ιταλός καθηγητής, «δεδομένης της σημερινής οικονομικής κατάστασης στη Ν. Ευρώπη, θα είναι δύσκολο να επιτευχθεί πολιτική συναίνεση υπέρ της αυξημένης εισροής μεταναστών. Επιπλέον, οι ίδιοι οι μετανάστες είναι πιθανότερο να προτιμούν χώρες που τα πηγαίνουν καλύτερα.

Οι διαστάσεις του δημογραφικού προβλήματος της χώρας αναδεικνύονται αν εξετάσουμε τον δείκτη εξάρτησης γήρατος, δηλαδή της ηλικιακής κατηγορίας 15-64 ετών προς την κατηγορία άνω των 65 ετών. Ο δείκτης αυτός στην Ελλάδα αυξήθηκε από 27,1% το 2004 σε 30,7% το 2013, ενώ προβλέπεται να εκτοξευθεί στο 60,2% το 2060. Ο απόλυτος αριθμός των απασχολούμενων στην ελληνική οικονομία έχει μειωθεί από 4,61 εκατομμύρια άτομα το 2008 σε 3,51 εκατ. το 2013.

Είναι χαρακτηριστικό ότι, σύμφωνα με στοιχεία του 2014, η Ελλάδα παρουσίαζε τον χαμηλότερο δείκτη απασχόλησης του αλλοδαπού πληθυσμού της από όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ (50,3%). Το 2009, στις απαρχές της κρίσης, το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 66% – αισθητά υψηλότερο από τον μ.ό. του ΟΟΣΑ.

3.2 Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ - Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης

Οι πολιτικές απασχόλησης που σχεδιάζονται και εφαρμόζονται στην Ελλάδα, είναι άμεσα συνυφασμένες με την ευρωπαϊκή στρατηγική για τη νεολαία, τις πολιτικές απασχόλησης και τις κατευθυντήριες οδηγίες με βάση την Ευρώπη 2020 και την πολιτική που υπαγορεύει το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πρόγραμμα, ενώ οι δεσμεύσεις αυτών, (τα μνημόνια), περιλαμβάνουν δράσεις σε πολλαπλά επίπεδα (επιδοματική πολιτική, εξεύρεση εργασίας, ασφάλεια, υγεία, εκπαίδευση κ.ά.). Με βάση το πλαίσιο αυτό σχεδιάζονται και υλοποιούνται μια σειρά από προγράμματα υποστήριξης των νέων και αντιμετώπισης των προβλημάτων τους.

Στην Ελλάδα οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης αναπτύχθηκαν συστηματικά στις αρχές της δεκαετίας του 1980 με τη χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και εντάχθηκαν εξ αρχής στα μέτρα μικροοικονομικής παρέμβασης.

- Μελέτη του υφιστάμενου κοινωνικό-οικονομικού πλαισίου.
- Εξειδικευμένος σχεδιασμός εφαρμογής του προγράμματος στη βάση των τοπικών αναγκών.
- Καταγραφή των ανέργων και των επιχειρήσεων.
- Διατύπωση συγκεκριμένων σχεδίων ένταξης των ανέργων στην αγορά εργασίας με βάση τις αρχές της εξατομικευμένης προσέγγισης.
- Προώθηση των ανέργων στις υπηρεσίες απασχόλησης του ΟΑΕΔ για συμμετοχή τους σε προγράμματα προκατάρτισης, κατάρτισης και απασχόλησης.
- Επιμόρφωση στελεχών των κοινωνικών φορέων που εμπλέκονται στην υλοποίηση της κάθε ολοκληρωμένης παρέμβασης.
- Ευαισθητοποίηση, ενημέρωση, κινητοποίηση της τοπικής κοινωνίας.
- Ενίσχυση και υποστήριξη των υπηρεσιών απασχόλησης του ΟΑΕΔ.
- Παρακολούθηση και αξιολόγηση του συνόλου της παρέμβασης.

Με την ίδια απόφαση καθορίστηκε ότι, εκτός των άλλων, με την καταγραφή των ανέργων επιδιώκονταν ο εντοπισμός των ανέργων για τους οποίους απαιτούνταν υποστήριξη στο

πλαίσιο της ολοκληρωμένης παρέμβασης και με κριτήρια βάσει των οποίων αποδίδεται προτεραιότητα σε:

- Άνεργους από ομαδικές απολύσεις ή από αναδιαρθρώσεις επιχειρήσεων.
- Άνεργους μεγάλης ηλικίας (άνω των 45 ετών).
- Μακροχρόνια άνεργους.
- Άνεργους ευπαθών κοινωνικών ομάδων και Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ
- Άνεργες γυναίκες.

Για όλα τα παραπάνω προγράμματα το ρόλο του τεχνικού συμβούλου ανέλαβε το Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ. Πιο συγκεκριμένα, το Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ ανέλαβε: α) την καταγραφή των ανέργων του κάθε νομού που επιθυμούσαν να ενταχθούν σε επιδοτούμενη απασχόληση, είτε ως μισθωτοί είτε ως νέοι ελεύθεροι επαγγελματίες, με τη διακίνηση και συμπλήρωση ειδικά διαμορφωμένου ερωτηματολογίου, β) την καταγραφή των επιχειρήσεων του κάθε νομού που επιθυμούσαν να απασχολήσουν άνεργους οι οποίοι είχαν καταγραφεί στο πλαίσιο του προγράμματος και για την απασχόληση των οποίων θα επιδοτούνταν σύμφωνα με τους όρους του προγράμματος, γ) τη διενέργεια κοινωνικό-οικονομικής μελέτης γραφείου για κάθε νομό προκειμένου να διαπιστωθεί η δυναμική που εμφανίζει η απασχόληση στην τοπική οικονομία ώστε να προσανατολιστούν οι επιδοτήσεις στους πλέον δυναμικούς κλάδους, ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης δ) την εξατομικευμένη στήριξη των ανέργων με τη διατύπωση ατομικού σχεδίου δράσης για τον καθένα, ε) τη διαμόρφωση πινάκων με τους άνεργους που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των θέσεων εργασίας που ζητούσαν οι επιχειρήσεις. Με βάση αυτούς τους πίνακες η δομή στήριξης του κάθε προγράμματος, υποδείκνυε στον ΟΑΕΔ, όσους θα έπρεπε να προκριθούν για ένταξη στην επιδοτούμενη απασχόληση και στ) την αξιολόγηση των επιπτώσεων του κάθε προγράμματος στην απασχόληση. Σύμφωνα με το παραπάνω περίγραμμα, τα προγράμματα των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων σχεδιάστηκαν, εφαρμόστηκαν και αξιολογήθηκαν με τη συμμετοχή του Ινστιτούτου Εργασίας που παρείχε υπηρεσίες τεχνικής και επιστημονικής στήριξης στη δομή στήριξης του σε κάθε νομό.

3.3 ΟΑΕΔ- Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης

Σύνοψη των Υπηρεσιών που παρέχει ο Οργανισμός

Οι δραστηριότητες του ΟΑΕΔ εντάσσονται στις κάτωθι ενότητες :

- Εγγραφή στα μητρώα του Οργανισμού (Ανέργων, Φυσικών Προσώπων/Εργαζομένων, Εργοδοτών/Επιχειρήσεων, Παρόχων, Μαθητών)
- Συμβουλευτικές Υπηρεσίες (Εξατομικευμένη Προσέγγιση, Επαγγελματικός Προσανατολισμός και Επαναπροσανατολισμός, Συμβουλευτική Τεχνικών Αναζήτησης Εργασίας και Συμβουλευτική Ανάλυσης Επιχειρηματικών Πρωτοβουλιών)
- EURES – Εργασία στην Ευρώπη
- Προγράμματα Απασχόλησης
- Επαγγελματική Κατάρτιση
- Επιδόματα και Παροχές (Παροχές Ανεργίας, Παροχές Μητρότητας, άλλα βοηθήματα, Επιδότηση Νεοεισερχομένων, Προαιρετική Ασφάλιση/Ιατροφαρμακευτική Περίθαλψη, Μαθητικές/Φοιτητικές Παροχές)
- Κοινωνικές Παροχές (Κοινωνικός Τουρισμός, Κατασκηνωτικό Πρόγραμμα, Βρεφονηπιακοί Σταθμοί, Στεγαστική Πολιτική)
- Επαγγελματική Εκπαίδευση (ΕΠΑΣ, ΙΕΚ)
- Πρωτοβουλίες/Συνεργασίες ΟΑΕΔ με διάφορους φορείς

Οι κατηγορίες πολιτών/φορέων στις οποίες απευθύνεται είναι:

- Άνεργοι
- Εργοδότες/Επιχειρήσεις
- Φυσικά πρόσωπα/Εργαζόμενοι
- Πάροχοι
- Κλαδικοί Φορείς/Κοινωνικοί Εταίροι/ & Β' βαθμού κ.α.
- Εκπαιδευόμενοι

Ο ΟΑΕΔ αποσκοπεί στο να προωθήσει την απασχόληση, αλλά και να συμβάλει στην απασχολησιμότητα του εργατικού δυναμικού. Πολιτικές και δράσεις αναστροφής της κρίσης στην εργασία (συγκράτηση της ανεργίας)-έμφαση στους νέους.

Προσεχώς:

- προγράμματα επιχειρηματικότητας με υποχρεωτικό mentoring για νέους έως και 35 ετών και με έμφαση στην καινοτομία
- προγράμματα απασχόλησης κοινωφελούς χαρακτήρα
- Συνεργασία με εργασιακό Σύμβουλο ώστε να γίνει:
 - A. Διερεύνηση του προφίλ
 - B. Αποτύπωσή του στο πληροφοριακό σύστημα του ΟΑΕΔ
 - Γ. Καταγραφή αναγκών/Δυνατών/αδύνατων σημείων

Ενέργειες

- υπόδειξη σε θέσεις εργασίας μέσω προγραμμάτων ΟΑΕΔ
- υπόδειξη σε θέσεις εργασίας στην ελεύθερη αγορά
- πρόταση σε δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης
- πληροφόρηση για όλα τα διαθέσιμα προγράμματα εμπλουτισμού επαγγελματικών δεξιοτήτων/γνώσεων που υλοποιούνται από άλλους φορείς.
- Πρόταση για συμμετοχή σε δράσεις συμβουλευτικής

3.4 Πολιτική Απασχόλησης για τους μετανάστες

Το μεταναστευτικό φαινόμενο και τα προβλήματα που έχουν προκύψει στην αγορά εργασίας τα τελευταία χρόνια έχουν επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό την πολιτική του Ελληνικού κράτους απέναντι στο φαινόμενο. Φορείς όπως το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, σε συνεργασία με τα άλλα συναρμόδια Υπουργεία Εξωτερικών και Εσωτερικών, τα οποία είναι αρμόδια για τη διαδικασία εισόδου και διαμονής στη χώρα

μας των υπηκόων τρίτων χωρών, οδηγήθηκαν σταδιακά στη διαμόρφωση και εφαρμογή μιας σειράς νομοθετικών παρεμβάσεων ήδη από τη δεκαετία του '90.

Ο Ν. 1975/1991 αποτέλεσε την πρώτη προσπάθεια διαμόρφωσης μιας μεταναστευτικής πολιτικής στη χώρα μας. Μέσω εκείνου καθιερώνεται η άδεια εργασίας και η άδεια παραμονής ως τα βασικά δικαιολογητικά για την παραμονή και εργασία των μεταναστών. Το 1997, η αδυναμία αντιμετώπισης των προβλημάτων της παράνομης μετανάστευσης που εκδηλώθηκαν στη χώρα μας τη δεκαετία του '90 οδήγησε στην έκδοση των Προεδρικών Διαταγμάτων 358 και 359, που ως αποτέλεσμα είχαν την καθιέρωση της Κάρτας Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας (Πράσινη Κάρτα), ως το βασικό νομιμοποιητικό έγγραφο για την απασχόληση των αλλοδαπών. Οι εξελίξεις όμως της αγοράς εργασίας και της αύξησης του μεταναστευτικού ρεύματος έφερε ως αποτέλεσμα τον Ν. 2910/2001. Ο νόμος αυτός, διατήρησε την άδεια εργασίας και την άδεια παραμονής ως βασικές προϋποθέσεις για την παραμονή και την απασχόληση των μεταναστών και εισήγαγε μια σειρά καινοτομιών σε ότι αφορά στο ζήτημα των αλλοδαπών εργαζομένων. Δόθηκε η δυνατότητα για τη δημιουργία Γραφείων Ευρέσεως Εργασίας σε έδρες πρεσβειών και έμμισθων ελληνικών προξενικών αρχών. Οι ενδιαφερόμενοι θα καλούνταν, μέσω των γραφείων αυτών, να υποβάλλουν αίτηση για απασχόληση στην Ελλάδα. Επιπλέον, καθιέρωσε τη διαδικασία της μετάκλησης αλλοδαπών εργαζομένων για απασχόληση ύστερα από έρευνα της αγοράς εργασίας που διενεργείται από τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.). Το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (Σ.Ε.Π.Ε.) και οι ελεγκτικοί μηχανισμοί των ασφαλιστικών οργανισμών, όπως το Ι.Κ.Α., ήταν υπεύθυνοι για τον έλεγχο της εφαρμογής των νομοθετικών διατάξεων που διασφάλιζαν τα εργασιακά και ασφαλιστικά δικαιώματα των εργαζομένων μεταναστών. Ωστόσο, ο Ν. 2910/2001, παρουσίασε αδυναμίες κατά την εφαρμογή του και το λόγο αυτό ψηφίστηκε ο Ν. 3386/2005 με τίτλο «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια», ο οποίος τροποποιήθηκε με τον Ν. 3536/2007. Η βασικότερη ρύθμιση του παραπάνω νόμου είναι η συγχώνευση των δύο νομιμοποιητικών εγγράφων, της άδειας παραμονής και της άδειας εργασίας σε ένα έγγραφο, την άδεια διαμονής για εργασία, την οποία εκδίδει η αρμόδια υπηρεσία Μετανάστευσης της κάθε Περιφέρειας, με στόχο την μείωση της γραφειοκρατίας, καθώς

σημαντική εξέλιξη ήταν η συγκρότηση Περιφερειακών Επιτροπών. Στην έδρα κάθε Περιφέρειας συγκροτείται Επιτροπή βάσει των διατάξεων της παρ. 2 του άρθρου 14 του Ν. 3386/2005. Αρμοδιότητα της εν λόγω Επιτροπής είναι η κατάρτιση.

Η σχέση μετανάστευσης και αγοράς εργασίας στη χώρα μας είναι δυναμική. Οι πολιτικές απασχόλησης για τους μετανάστες πρέπει να εστιαστούν σε τρεις άξονες: α) τη διαδικασία της μετάκλησης αλλοδαπών εργαζομένων με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, β) την καθιέρωση της άδειας διαμονής για εργασία ως το μόνο νομιμοποιητικό έγγραφο και γ) την πρόβλεψη ρυθμίσεων για τη διασφάλιση των ασφαλιστικών και εργασιακών δικαιωμάτων των νόμιμων εργαζομένων μεταναστών και για την καταπολέμηση της παράνομης απασχόλησής τους.

Η γραφειοκρατία αποτελεί ένα από τα πιο ακανθώδη προβλήματα. Κρίνεται αναγκαίος ο εξορθολογισμός της διαδικασίας της μετάκλησης των μεταναστών, μέσω της μείωσης της γραφειοκρατίας.

Ωστόσο, απαραίτητη είναι η ουσιαστική εφαρμογή των προβλεπόμενων ελέγχων από τους αρμόδιους ελεγκτικούς μηχανισμούς όπως το Σ.Ε.Π.Ε. για τη διασφάλιση των εργασιακών και ασφαλιστικών δικαιωμάτων των εργαζομένων και συνεπώς και των αλλοδαπών. Οι έλεγχοι αυτοί θα συμβάλλουν στην καταπολέμηση της παραοικονομίας.

Ο σχεδιασμός μιας βάσης δεδομένων στην οποία θα καταγράφονται τα χαρακτηριστικά των μεταναστών, αλλά και ο αριθμός τους, κρίνεται κάτι παραπάνω από απαραίτητος, καθώς επίσης και ο σχεδιασμός και δημιουργία ενός φορέα, ο οποίος θα ενημερώνει και θα συντηρεί τη βάση αυτή.

Τέλος, είναι πολύ σημαντικό να δοθεί η πρέπουσα έμφαση και σημασία στις γνώσεις και δεξιότητες των μεταναστών για σταδιακή απαγκίστρωσή τους από τις χειρωνακτικές και αδήλωτες εργασίες.

3.5 Ερωτηματολόγια

3.5.1 Ερωτηματολόγιο 1^ο

A: Γενικά στοιχεία επιχείρησης

A1: Ποιο είναι το αντικείμενο της επιχείρησης: *Εταιρεία Παροχής Υπηρεσιών Ασφαλείας*

A2: Ποιο είναι το πλήθος των εργαζομένων που απασχολούνται στην επιχείρησή σας: *80*

B: Γενικά στοιχεία Ανθρώπινου Δυναμικού επιχείρησης

B1: Ποιος είναι ο μέσος μηνιαίος μισθός που καταβάλετε στους εργαζόμενούς σας;
800 ευρώ

B2: Υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις στο μισθό που παρέχετε στους Έλληνες και στους μετανάστες που ανήκουν στο ανθρώπινο δυναμικό σας; (για τα ίδια προσόντα και την ίδια θέση): *Όχι*

B3: Ταξινομίστε κατά αύξουσα σειρά σημαντικότητας τα κριτήρια επιλογής ενός εργαζομένου:

3 Μορφωτικό επίπεδο

1 Δεξιότητες

2 Προϋπηρεσία

4 Εντοπιότητα

Γ: Γενικά στοιχεία απασχόλησης μεταναστών

Γ1: Ποιο το ποσοστό των μεταναστών στο ανθρώπινο δυναμικό της επιχείρησης; *2%*

Γ2: Τι ποσοστό των εργαζομένων μεταναστών που απασχολείται έχει το παρακάτω μορφωτικό επίπεδο:

A) Βασική εκπαίδευση:

B) Μεταλυκειακή εκπαίδευση (ΙΕΚ, Τεχνικές Σχολές): 2%

Γ) Ανώτατη εκπαίδευση (Πανεπιστήμιο, ΑΤΕΙ):

Δ) Κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου:

Ε) Κάτοχοι διδακτορικού τίτλου:

Δ: Ποιες είναι οι προτεραιότητες και η βασική πολιτική απασχόλησης που πρόκειται να εφαρμόσετε ως τμήμα ανθρώπινου δυναμικού την επόμενη 5ετία;

1) Κατάρτιση υφιστάμενου προσωπικού (σεμινάρια, εκπαίδευση, αξιολόγηση, δράσεις)

2) Αποφυγή περικοπών

3) Κοινωνική πολιτική – Πρόσληψη ευπαθών κοινωνικών ομάδων/μεταναστών

Ε: Ποιες είναι οι θέσεις απασχόλησης:

- Πλήρης απασχόλησης

- Μερικής απασχόλησης

Στ): Ποια είναι τα ωράρια εργασίας:

- Πρωϊνό

- Κυλιόμενο

3.5.2 Ερωτηματολόγιο 2^ο

A: Γενικά στοιχεία επιχείρησης

A1: Ποιο είναι το αντικείμενο της επιχείρησης: *Παροχή Δικτυακών Υπηρεσιών*

A2: Ποιο είναι το πλήθος των εργαζομένων που απασχολούνται στην επιχείρησή σας: *200 άτομα*

B: Γενικά στοιχεία Ανθρώπινου Δυναμικού επιχείρησης

B1: Ποιος είναι ο μέσος μηνιαίος μισθός που καταβάλετε στους εργαζόμενούς σας; *1.000ευρώ*

B2: Υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις στο μισθό που παρέχετε στους Έλληνες και στους μετανάστες που ανήκουν στο ανθρώπινο δυναμικό σας; (για τα ίδια προσώπα και την ίδια θέση): *Όχι*

B3: Ταξινομίστε κατά αύξουσα σειρά σημαντικότητας τα κριτήρια επιλογής ενός εργαζομένου:

1 Μορφωτικό επίπεδο

3 Δεξιότητες

2 Προϋπηρεσία

4 Εντοπιότητα

Γ: Γενικά στοιχεία απασχόλησης μεταναστών

Γ1: Ποιο το ποσοστό των μεταναστών στο ανθρώπινο δυναμικό της επιχείρησης; *10%*

Γ2: Τι ποσοστό των εργαζομένων μεταναστών που απασχολείται έχει το παρακάτω μορφωτικό επίπεδο:

A) Βασική εκπαίδευση: 5%

B) Μεταλυκειακή εκπαίδευση (ΙΕΚ, Τεχνικές Σχολές):

Γ) Ανώτατη εκπαίδευση (Πανεπιστήμιο, ΑΤΕΙ):

Δ) Κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου: 85%

Ε) Κάτοχοι διδακτορικού τίτλου: 10%

Δ: Ποιες είναι οι προτεραιότητες και η βασική πολιτική απασχόλησης που πρόκειται να εφαρμόσετε ως τμήμα ανθρώπινου δυναμικού την επόμενη 5ετία;

1) Διατήρηση υφιστάμενων θέσεων εργασίας

2) Κατάρτιση εργαζομένων και συνεργατών

3) Προσπάθεια διατήρησης μισθών και αποφυγή περικοπών

Ε: Ποιες είναι οι θέσεις απασχόλησης:

- Πλήρης απασχόλησης

- Μερικής απασχόλησης

- Εποχιακής απασχόλησης

Στ): Ποια είναι τα ωράρια εργασίας:

- Πρωϊνό

3.5.3 Ερωτηματολόγιο 3^ο

A: Γενικά στοιχεία επιχείρησης

A1: Ποιο είναι το αντικείμενο της επιχείρησης: Η Επιχείρηση ασχολείται με την παροχή διαμεταφορικών υπηρεσιών στην περιοχή της Θεσσαλίας

A2: Ποιο είναι το πλήθος των εργαζομένων που απασχολούνται στην επιχείρησή σας: 28 άτομα

B: Γενικά στοιχεία Ανθρώπινου Δυναμικού επιχείρησης

B1: Ποιος είναι ο μέσος μηνιαίος μισθός που καταβάλετε στους εργαζόμενούς σας; 800 ευρώ

B2: Υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις στο μισθό που παρέχετε στους Έλληνες και στους μετανάστες που ανήκουν στο ανθρώπινο δυναμικό σας; (για τα ίδια προσώπα και την ίδια θέση): Όχι

B3: Ταξινομίστε κατά αύξουσα σειρά σημαντικότητας τα κριτήρια επιλογής ενός εργαζομένου:

3 Μορφωτικό επίπεδο

1 Δεξιότητες

2 Προϋπηρεσία

4 Εντοπιότητα

Γ: Γενικά στοιχεία απασχόλησης μεταναστών

Γ1: Ποιο το ποσοστό των μεταναστών στο ανθρώπινο δυναμικό της επιχείρησης; 40%

Γ2: Τι ποσοστό των εργαζομένων μεταναστών που απασχολείται έχει το παρακάτω μορφωτικό επίπεδο:

A) Βασική εκπαίδευση: 100%

B) Μεταλυκειακή εκπαίδευση (ΙΕΚ, Τεχνικές Σχολές):

Γ) Ανώτατη εκπαίδευση (Πανεπιστήμιο, ΑΤΕΙ):

Δ) Κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου:

Ε) Κάτοχοι διδακτορικού τίτλου:

Δ: Ποιες είναι πο προτεραιότητες και η βασική πολιτική απασχόλησης που πρόκειται να εφαρμόσετε ως τμήμα ανθρώπινου δυναμικού την επόμενη 5ετία;

1) Εν μέσω κρίσης και της τωρινής κατάστασης, δεν μπορεί να χαρακτηί πολιτική απασχόλησης για τα επόμενα 5 χρόνια

Ε: Ποιες είναι οι θέσεις απασχόλησης:

- Πλήρης απασχόλησης
- Μερικής απασχόλησης

Στ): Ποια είναι τα ωράρια εργασίας:

- Πρωϊνό
- Απογευματινό

Πιο πάνω παρακολουθήσαμε τρεις συνεντεύξεις εργοδοτών επιχειρήσεων, όπου και οι τρεις επιχειρήσεις απασχολούν στο δυναμικό τους εκτός από Έλληνες και μετανάστες υπηκόους. Ο λόγος για τον οποίο δημιουργήθηκε και υλοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο αυτό, ήταν για να δούμε αν και κατά πόσο επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα απασχολούν στο δυναμικό τους και μετανάστες και ποια είναι τα χαρακτηριστικά τους. Οι απαντήσεις των εργοδοτών που ακολούθησαν θεωρούνται θετικές.

Με βάση τα ερωτηματολόγια και τις απαντήσεις που δόθηκαν, παρατηρούμε ότι νόμιμοι μετανάστες απασχολούνται ουσιαστικά και ενεργά στον ιδιωτικό τομέα. Παρά τον μικρό αριθμό των συνεντεύξεων, τα στοιχεία που συλλέγουμε έχουν σημασία. Με βάση τα λεγόμενα των εργοδοτών τους, ένα πολύ σημαντικό στοιχείο είναι πως όταν ένας Έλληνας και ένας μετανάστης εργάζονται στο ίδιο πόστο, δεν υπάρχει μισθολογική διαφορά μεταξύ τους, κάτι που αποδεικνύει τον σεβασμό προς τους μετανάστες. Επιπροσθέτως, μιας και οι συγκεκριμένες τρεις επιχειρήσεις που επιλέχθηκαν δεν έχουν να κάνουν με χειρωνακτική εργασία, αποδεικνύεται ότι οι μετανάστες με βάση τις ικανότητές τους μπορούν και απαγκιστρώνονται σταδιακά από τις χειρωνακτικές και κατασκευαστικές εργασίες.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο που πρέπει να αναφερθεί, είναι αυτό της εκπαίδευσης των μεταναστών. Στις δύο από τις τρεις επιχειρήσεις στις οποίες εργάζονται μετανάστες, το εκπαιδευτικό τους επίπεδο είναι υψηλό.

Επίσης, παρατηρούμε ότι οι ώρες και ημέρες που εργάζονται θεωρούνται φυσιολογικές και ασφαλής και είναι ίδιες με αυτές των Ελλήνων, χωρίς διακρίσεις.

Ως προς το ποιες πολιτικές απασχόλησης σχεδιάζουν να υλοποιήσουν τα επόμενα πέντε χρόνια, οι απαντήσεις παρουσιάζουν ενδιαφέρον.

1. Μία μόνο επιχείρηση δεν σχεδιάζει να υλοποιήσει κάποια πολιτική απασχόλησης και αυτό όπως απάντησαν, λόγω της κρίσης και των δυσχερειών.
2. Δυο από τις τρεις επιχειρήσεις για τα επόμενα πέντε χρόνια σκοπεύουν να διατηρήσουν τις υφιστάμενες θέσεις και μισθούς, αποφεύγοντας περικοπές.
3. Οι δυο στις τρεις επιχειρήσεις σκοπεύουν να επενδύσουν στο ανθρώπινο δυναμικό, μέσω της εκπαίδευσης και κατάρτισής τους, αλλά και μέσω της αξιολόγησης.

4. Μια στις τρεις επιχειρήσεις σχεδιάζει κοινωνική πολιτική και συγκεκριμένα την πρόσληψη ευπαθών κοινωνικών ομάδων/μεταναστών.

Τα αποτελέσματα της σύντομης αυτής έρευνας, μας κάνει να ελπίζουμε σε ένα καλύτερο μέλλον, στο οποίο θα μπορούν να συνυπάρχουν αρμονικά Έλληνες και μετανάστες.

4 Γενικά συμπεράσματα και προτάσεις μεταναστευτικής πολιτικής

4.1 Συμπεράσματα – Προτάσεις βελτίωσης

Το φαινόμενο της μετανάστευσης το συναντάμε από τα βάθη των χρόνων. Οι ορισμοί που έχουν χρησιμοποιηθεί για να ορίσουμε την μετανάστευση είναι πολλοί, αλλά αυτό που θα μπορούσε κανείς να πει συμπερασματικά, είναι ότι οι άνθρωποι μεταναστεύουν από όλα τα μήκη και πλάτη, με απώτερο στόχο, την αναζήτηση μιας καλύτερης τύχης και για ένα καλύτερο μέλλον.

Οι κλάδοι στους οποίους ασχολούνται είναι η γεωργία, η κτηνοτροφία, η αλιεία, ως ανειδίκευτοι εργάτες, δασοκόμοι, τεχνίτες, μικροεπαγγελματίες, χειριστές μεταφορικών μέσων, ως οικιακοί βοηθοί, στο εμπόριο, την βιομηχανία και την βιοτεχνία.

Η Ελλάδα αποτελεί μια ιδανική χώρα προορισμού, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, της μορφολογίας του εδάφους, της αδυναμίας ουσιαστικού ελέγχου των συνόρων, αποτελεί ενδιάμεσο σταθμό για μελλοντική μετακίνησή τους, καθώς η χειρωνακτική και αγροτική εργασία και τέλος η παραοικονομία.

Τα προβλήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι μετανάστες ερχόμενοι στην Ελλάδα, είναι ο ρατσισμός και κοινωνικός αποκλεισμός, η έλλειψη άδειας παραμονής, η κωλυσιεργία ενσωμάτωσης, η εκπαίδευση της γλώσσας, η εύρεση κατοικίας, οι μεταφορές και οι υπηρεσίες υγείας.

Η ενσωμάτωση τους αποτελεί το «κλειδί» για την κοινωνική συνοχή, την οικονομική ανάκαμψη της χώρας, καθώς δίνει λύση στο δημογραφικό πρόβλημα που προκύπτει.

Για να αντιληφθεί κανείς την θετική επίδραση των μεταναστών στο ελληνικό οικονομικό ιστό της χώρας, αρκεί να δει το πριν και το μετά της κρίσης. Όπως προκύπτει από την έρευνα και όσον αφορά το πριν της ελληνικής οικονομικής κρίσης, η επιρροή και θετική επίδραση των μεταναστών είναι άμεση και σημαντικά αυξημένη, χωρίς φυσικά να υποκαθιστά τις δουλειές των γηγενών όπως πολλοί θεωρούν. Μετά την κρίση, τα πράγματα σαφώς αλλάζουν και δημιουργούνται δυσχέρειες στον ελληνικό πληθυσμό και ακολούθως στους μετανάστες. Οι πάσχουσες εργασιακές δομές και η ανεργία, αποτελούν το αγκάθι

της χώρας. Αλλά ακόμα και στη κρίση, διαφαίνεται η βοήθεια των μεταναστών στο ελληνικό οικονομικό κράτος. Η προσαρμοστικότητά τους, το φθινό εργατικό δυναμικό και η επιλογή εργασιών που απορρίπτουν οι γηγενείς, αφήνουν έστω και μικρό, θετικό πρόσημο στην ελληνική οικονομία.

Με πιο απλά λόγια, είτε συμφωνούν κάποιοι είτε όχι και όπως προκύπτει από τις έρευνες και την θετική τους συνεισφορά στην ελληνική οικονομία, τους χρειαζόμαστε, και τους χρειαζόμαστε εξελίξιμους και υγιείς, κάτι που σημαίνει ότι οφείλουμε να δώσουμε βάρος στην εκπαίδευσή τους, καθώς και την ασφάλισή τους.

Θα μπορούσε κανείς να ισχυρισθεί ότι το οικονομικό σύστημα της χώρας με την παρουσία των μεταναστών μελλοντικά κερδίζει με σταθερότητα. Η ύπαρξη φθινού και αποδοτικού εργατικού δυναμικού προσφέρει στην εργοδοτική πλευρά μια επιπλέον εφεδρική μάζα εν δυνάμει εργαζομένων, ανοιχτή και επιρρεπή σε συμπεριφορές εκμετάλλευσης και υποταγής. Η απασχόληση μεταναστών στις λιγότερες αναπτυγμένες περιφέρειες της χώρας, οδηγεί στην ανακοπή της περαιτέρω υποβάθμισης της περιφέρειας. Επίσης η κατανάλωση από μέρους τους βασικών καταναλωτικών αγαθών πρώτης ανάγκης, ισχυροποιεί τη θέση μικρών ελληνικών μονάδων. Πρέπει να τονιστεί η ευνοϊκή επίδραση της απασχόλησης των αλλοδαπών στην ελληνική γεωργία, αφού έτσι ενισχύεται το μέτωπο της αντιπληθωριστικής πολιτικής, σε έναν τομέα που αποτελεί και τμήμα του σκληρού πυρήνα του πληθωρισμού.

Ως προς την υφιστάμενη κατάσταση στην Ελλάδα θα πρέπει να τονίσουμε κατ' αρχήν ότι η εύκολη και αποτελεσματική πρόσβαση των μεταναστών στην αγορά εργασίας αντισταθμίζεται με τη δύσκολη και απαιτητική νομιμοποίηση τους. Από τη μία πλευρά, οι μετανάστες στην Ελλάδα εμφανίζονται με αντιστρόφως ανάλογη ανεργία με αυτή των γηγενών. Από την άλλη πλευρά, οι τρεις πρόσφατες νομοθετικές προσπάθειες νομιμοποίησης των μεταναστών που έγιναν, μαζί με τη μερική αναθεώρηση του τελευταίου Νόμου 3536/2007, δεν έδωσαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα γιατί τα κενά και οι αντιφάσεις του νόμου ήταν πάρα πολλές. Η τυπική ενσωμάτωση των οδηγίων επιτεύχθηκε μέσω του τελευταίου Νόμου 3386/2005, όμως, ουσιαστικά, οι δυνατότητες που προβλέπονται στα δύο αυτά κοινοτικά κείμενα παραμένουν ανενεργές, αφού ένα

πλέγμα τυπικών και ουσιαστικών προϋποθέσεων δεν επιτρέπουν την υπαγωγή στο ένα ή στο άλλο καθεστώς, παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις.

Η κοινωνική ένταξη των μεταναστών πρέπει να αποτελεί βασικό μέλημα των κρατών, καθώς οι επιδράσεις στις τοπικές κοινωνίες είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Είναι σε μεγάλο βαθμό ευθύνη της χώρας υποδοχής η οποία ορίζει το θεσμικό πλαίσιο για τις μεταναστευτικές εισροές. Ασφαλώς οι πολιτικές και στρατηγικές της χώρας υποδοχής που οδηγούν στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών, είναι συνάρτηση του επιπέδου κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσης του συστήματος κοινωνικών αξιών, των πολιτισμικών προτύπων και των ιδεολογικών αντιλήψεων για τη θέση που έχουν στο παγκόσμιο σύστημα (Κασιμάτη, 2009). Το βασικό κανάλι κοινωνικής ένταξης των μεταναστών στην Ελλάδα είναι η ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Ειδικότερα, αν η μετανάστευση είναι νόμιμη, τότε συνήθως οι μετανάστες έχουν ασφαλιστική κάλυψη και διεκδικούν σε κάποιο βαθμό τα εργασιακά τους δικαιώματα. Όσο ο χρόνος παραμονής στη χώρα μας επιμηκύνεται, τόσο καλύτερη προσαρμογή έχουν οι μετανάστες στην αγορά εργασίας, γιατί γνωρίζουν το εργασιακό περιβάλλον και αναπτύσσουν δίκτυα επικοινωνίας. Είναι γεγονός ότι η χώρα μας δεν έχει αναπτύξει ακόμα μια βιώσιμη μεταναστευτική πολιτική. Είναι επίσης προφανές ότι η μεταναστευτική πολιτική θα πρέπει να αναγνωρίζει τη θετική συμβολή των μεταναστών στην ελληνική οικονομία, όπως αυτή προκύπτει από τις περισσότερες διαθέσιμες μελέτες. Για να αποτελέσει στρατηγική ανάπτυξης για την Ελλάδα, πρέπει πρωτίστως να τεθούν υπό έλεγχο οι μεταναστευτικές ροές και να προσαρμοστεί η μετανάστευση στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, ώστε να αξιοποιηθεί προς όφελος της εθνικής οικονομίας. Χρειάζεται λοιπόν όπως αναφέραμε και πιο πάνω, μια δυναμική πολιτική και να υπάρχει σεβασμός και αξιοπρέπεια απέναντι στον πολίτη και τον εργαζόμενο και πάνω απ' όλα αλληλεγγύη. Η αλληλοβοήθεια, ως κομμάτι της έμπρακτης και διάχυτης αλληλεγγύης, ενδυναμώνεται και μετουσιώνεται σε πολιτική πράξη όταν δεν μένει στην διαπροσωπική σχέση και τις προσωπικές ευαισθησίες, αλλά όταν σβήνει τις διαχωριστικές γραμμές και επιλέγει να συναντιέται με τον «ξένο» συνειδητά με όρους εμπιστοσύνης [Dominique Schnapper, Παπαδοπούλου Β. Δέσποινα, 2008].

Η ελληνική μεταναστευτική πολιτική εμφανίζεται ως αντίδραση στα γεγονότα, παρά ως κατευθυντήρια δύναμη. Περιορίζεται σε μια αποσπασματική προσπάθεια επίλυσης προβλημάτων που έχουν ήδη παγιωθεί στην ελληνική κοινωνία.

Η Ελλάδα, χρειάζεται να κάνει κάποια ουσιαστικά βήματα για να αντιμετωπίσει το φαινόμενο της μετανάστευσης, υιοθετώντας μια σύγχρονη και αποτελεσματικότερη διαχείριση του μεταναστευτικού φαινομένου. Η ανάγκη για μια πιο ολοκληρωμένη προσπάθεια πολιτικών ενσωμάτωσης κρίνεται επιβεβλημένη [Παπαδοπούλου Β. Δέσποινα, 2007].

Η χώρα χρειάζεται σήμερα μια ενεργητική μεταναστευτική πολιτική η οποία θα προνοεί και θα δίνει τις κατευθύνσεις της εισόδου της εγκατάστασης μεταναστών στην Ελλάδα, σε συντονισμό με την ευρύτερη ευρωπαϊκή πολιτική στο θέμα αυτό.

Η Ελλάδα μπορεί να παίζει σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση της μεταναστευτικής πολιτικής, λόγω της νευραλγικής θέσης της γεωγραφικά. Μπορεί να καταστεί σε μια ανερχόμενη περιφερειακή δύναμη, που ανταγωνίζεται στην διεθνή οικονομία. Για την καλύτερη δυνατή κάλυψη των αναγκών της και να προωθεί στο εσωτερικό της μια πλουραλιστική δημοκρατική κοινωνία, αντίστοιχη της πολυπολιτισμικής κοινότητας, που χτίζουμε όλοι μαζί στην ενωμένη Ευρώπη [Άννα Τριανταφυλίδου,2005].

5 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ– ΠΗΓΕΣ

Dominique Schnapper, (2008) Εισαγωγή-Επιστημονική επιμέλεια: Παπαδοπούλου Β, Δέσποινα, Εκδόσεις Κριτική Επιστημονική Βιβλιοθήκη

Greek National Pride

RIEAS. (2014) Research Institute for European and American Studies, Immigration to Greece

UNHCR, (2015) Οι πόλεμοι στη Συρία και το Ιράκ οδήγησαν τις αιτήσεις ασύλου στον υψηλότερο αριθμό των τελευταίων 22 ετών

Άννα Τριανταφυλίδου, (2005). Ελληνική μεταναστευτική πολιτική, Προβλήματα και Κατεύθυνση

Δ. Παπαδοπούλου, Χ. Μπάγκαβος, (2003) Μεταναστευτικές τάσεις και Ευρωπαϊκή Μεταναστευτική Πολιτική

Έθνος, (2017) Μια ακτινογραφία του πληθυσμού της σημερινής Ελλάδας

ΕΛΣΤΑΤ, (2014) Απογραφή Μεταναστών Στην Ελλάδα

ΕΛΣΤΑΤ, (2014) Στατιστικοί Πίνακες

Παπαδοπούλου Β. Δέσποινα, (2007) Ενεργός Γήρανση και Ένταξη των Μεταναστών στην Αγορά Εργασίας στην Ελλάδα: Μια αξιολόγηση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση, Το ερευνητικό πρόγραμμα υλοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

Εργαστήριο Μελέτης της Μετανάστευσης και Διασποράς Ε.Μ.ΜΕ.ΔΙΑ, (2013) EMN European Migration Network. Ευρωπαϊκό δίκτυο μετανάστευσης, Ελλάδα, ετήσια έκθεση πολιτικής

Παπαδοπούλου Β. Δέσποινα . (2003-2005) Έρευνα για τις μορφές κοινωνικής ένταξης των οικονομικών μεταναστών στην Περιφέρεια Αττική

Έρευνα για τους μετανάστες, (1999) του Εθνικού Ινστιτούτου Εργασίας

Ευρώπη (/European-affairs/European-news)

Αντώνιος Θ., Μελίδου Θ., Νικόπουλος Χ. (2014) Εφημερίδα «ΕΘΝΟΣ», Μετανάστευση στην Ελλάδα

Μητράκος Θ., (2013) Η συμβολή των μεταναστών στην ελληνική οικονομία: μετά-ανάλυση των εμπειρικών ευρημάτων, Τράπεζα της Ελλάδος. «Κοινωνική συνοχή και Ανάπτυξη», σελ. 87-106

Παπαδοπούλου Ε. (2014) Θέματα Ψυχολογίας, Μετανάστευση και Κοινωνικός Αποκλεισμός

Θεσσαλία Τηλεόραση, (2016) Ο «χάρτης» των 557,476 νόμιμων μεταναστών

Βασίλης Παπαστεργίου, Ελένη Τάκου, (2013) Ίδρυμα Ρόζα Λουξεμπουργκ, Παράρτημα Ελλάδα, Η μετανάστευση στην Ελλάδα, 11 μύθοι και περισσότερες αλήθειες

Χλέτσος Μ, Συρακούσης Κ., Κόλλιας Χ., Παλαιολόγου Σ., Θαλασσοχώρη Χ., Μπουρδούβαλη Β., Πούλιου Α., (2005) ΙΜΕΠΟ Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής, Οικονομικές διαστάσεις της μετανάστευσης. Επιπτώσεις στον Αγροτικό Τομέα. Αθήνα

Παπαδοπούλου Β. Δέσποινα, (2008) Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, Έργο Αξιολόγησης της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση, Αθήνα

Αγοραστάκης Γ., (2004) Ιστόλογος

Καρασαββόγλου Α., (1998) Ανεργία, Μύθοι και Πραγματικότητα-Μετανάστευση, αγορά εργασίας και ελληνική οικονομία, σελ. 137-159

Καψάλης Α., (2007), Ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας: Η υφιστάμενη κατάσταση και το θεσμικό πλαίσιο της μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα, Πρώτη έκθεση αξιολόγησης

Κοντιάδης Ξ., Παπαθεοδώρου Θ., (2007), Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού δικαίου- Ίδρυμα Θεμιστοκλή Και Δημήτρη Τσάτσου, Η Μεταρρύθμιση Της Μεταναστευτικής Πολιτικής, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ: 51-70 και σελ. 189-200

Κολοβός, Ι. (2003), Το Κουτί της Πανδώρας-Παράνομη Μετανάστευση και Νομιμοποίηση στην Ελλάδα, Εκδόσεις Πελασγός, σελ. 57-131

Κώστας Ν. Κανελλόπουλος ερευνητής ΚΕΠΕ (2010). Ημερίδα Τράπεζας της Ελλάδος με θέμα: Ελληνική αγορά εργασίας: χαρακτηριστικά, εξελίξεις και προκλήσεις

Μαρούκης Θ. (2010), Οικονομική Μετανάστευση στην Ελλάδα- Αγορά εργασίας και Κοινωνική Ένταξη, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 39-277

Μπάγκαβος Χ., (2010), Η μετανάστευση στην Ελλάδα

Μπάγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ. & Συμεωνάκη Μ., (επιμ.) (2008). Μετανάστευση και παροχή υπηρεσιών σε μετανάστες στην Ελλάδα.. Αθήνα: Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ

Παπαδοπούλου Β. Δέσποινα, Η κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών στην Ελλάδα. Παρελθόν, Παρόν και Μέλλον.

Παπαδοπούλου Δ. , Μπάγκαβος Χ., (2003) Μεταναστευτικές τάσεις και Ευρωπαϊκή Μεταναστευτική Πολιτική

Παπαδοπούλου Δ., (2009), Η επίδραση της νόμιμης διαμονής στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών στην Ελλάδα

Παπαδοπούλου Δέσποινα, Μπάγκαβος Χρήστος, (2006) Μετανάστευση και Ένταξη των Μεταναστών στην Ελληνική Κοινωνία, Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg

Παπαδός Κ., (1999) Εφημερίδα «Το Βήμα», Έχεις «πράσινη κάρτα;» Απολύεσαι!

Πηγή: http://europa.eu/legislation-summaries/other/c10611_el.html

Πηγή: <http://www.karamanou.gr>

Στατιστικά Δεδομένα για τους μετανάστες στην Ελλάδα, (2004)Μελέτη για λογαριασμό Ι.Μ.Ε.Π.Ο και από το Μεσογειακό Παρατηρητήριο Μετανάστευσης, Ι.Α.Π.Α.Δ Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τελική έκθεση, αναθεωρημένη έκδοση

Βγενόπουλος Κ. Γ., Ταμβίσκος Φ., (1998), Συνεδριακές Εκδηλώσεις ΕΚΕΜ, Πρόσφυγες και Μετανάστες στην Ελληνική Αγορά Εργασίας, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 17-91

Το Χρήμα, (2016) Στοιχεία σοκ για την ανεργία στην Ελλάδα

Υπουργείο Εσωτερικών, Κατηγορίες αδειών διαμονής

Χριστοδούλου Θ., (2009) Μετανάστες και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στην Ελλάδα. 12ο Διεθνές Συνέδριο – Πάτρα